

Deel I

De Vogel- en Habitatrictlijn: hoekstenen van het Europese en regionale natuurbeleid

Kris Decler

I. Natuurbehoud: van een nationale naar een meer internationale regelgeving

Lange tijd was natuurbehoud in Europa een materie die louter op niveau van de individuele staat werd geregeld. Aanvankelijk ging de aandacht bijna alleen naar het behoud van esthetisch fraaie landschappen en de bescherming van dieren (o.a. via jachtrechtlementering). Zo kenden we in België al in 1911 een *'Wet op de schoonheid der landschappen'*. Pas in de jaren 1970 kwamen bij ons wetgevendende initiatieven van de grond om het natuurbehoud grondiger te regelen. Ondermeer het Europees Natuurbeschermingsjaar 1970 had het besef los gemaakt dat wilde planten en dieren en natuurgebieden onder sterke druk stonden en beter beschermd moesten worden. In 1972 werd de vogelvangst grotendeels afgeschaft en werden de eerste gebieden met een wettelijke bestemming 'natuurgebied' op de gewestplannen ruimtelijk afgebakend. In 1973 volgde de *'Wet op het Natuurbehoud'*, met nadere uitvoering in het *Koninklijk Besluit ter bescherming van in het wild levende planten (1976) en diersoorten (1980)*. Hoe goed bedoeld ook, deze initiatieven hebben een verdere geleidelijke aftakeling van de natuur in Vlaanderen niet kunnen tegenhouden. De handhaving of ontwikkeling van een kwaliteitsvolle natuur binnen de natuurgebieden op de gewestplannen kon onvoldoende worden afgedwongen en eigenaars en grondgebruikers hadden geen enkele aanwijzing welke natuurwaarden in deze gebieden speciale aandacht nodig hadden, waar ze precies nog voorkwamen of hoe deze natuurwaarden moesten beheerd worden. Bij de soortenbescherming ging te weinig aandacht naar de bescherming van de leefgebieden van de soorten, zodat ook deze wetgeving onvoldoende doeltreffend bleek, met uitzondering voor enkele soorten wiens leefgebieden minder onder druk stonden (bv. sommige roofvogels).

Vanaf 1970 is natuurbehoud meer en meer een internationaal aandachtspunt geworden. Vooral de laatste jaren is wereldwijd de aandacht voor het behoud van biodiversiteit en het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen sterk toegenomen. Biodiversiteit is essentieel voor het behoud van het leven op aarde en heeft een grote sociale, economische, wetenschappelijke, educatieve, culturele, recreatieve en esthetische waarde. Internationale regelgeving en verdragen hebben de afgelopen decennia steeds meer hun stempel gedrukt op het natuurbeleid van individuele landen. Verdragen zoals het *Ramsar-Verdrag inzake watergebieden die van internationale betekenis zijn in het bijzonder als woongebied voor watervogels (1971)*, het *Verdrag van Bonn inzake de bescherming van trekkende wilde diersoorten (1979)*, het *Verdrag van Bern inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa (1979)* en vooral het *Verdrag van Rio de Janeiro inzake biologische diversiteit (1992)* hebben de druk vergroot op de individuele landen om een doordacht en degelijk natuurbeleid te voeren. Het probleem met deze verdragen is echter dat concrete juridische verplichtingen en afdoende handhavingsmechanismen doorgaans ontbreken en dat ze, in de dagdagelijkse praktijk op het terrein, nog onvoldoende krachtig zijn om het hoofd te kunnen bieden aan de stroom van negatieve invloeden waaraan onze natuurgebieden en de planten en dieren die er leven, worden bloot gesteld.

II. Europese wetgeving voor natuurbehoud: een vernieuwende en krachtige aanpak

Speciale Beschermingszones

Het is de Europese regelgeving, met achtereenvolgens de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992), die vooral de laatste jaren een meer en meer prominente rol is gaan spelen bij het beschermen en handhaven van onze natuurgebieden en bedreigde soorten. Voluit gaat het om de *'Richtlijn 79/409/EEG inzake het behoud van de vogelstand'*, respectievelijk *'Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna'*. Beide richtlijnen vormen de Europese implementatie van de Verdragen van Bern en Bonn en houden ook rekening met het Ramsar-Verdrag. De kracht van beide richtlijnen zit vooral in een uitgekende samenhang van maatregelen en controlemechanismen waaraan, bij het niet naleven ervan, juridische en financiële gevolgen kunnen vastzitten voor de lidstaat. Voor een integrale versie van de Habitat- en Vogelrichtlijn, officiële documenten en toelichtingen kan worden verwezen naar de betreffende EU-website (ec.europa.eu/environment/nature). Beide richtlijnen moeten in alle lidstaten in nationale wetgeving worden omgezet.

Het uitgangspunt is eenvoudig. Door de Europese Commissie werd, mede op basis van de lijsten van de Verdragen van Bern en Bonn, een lijst van soorten vastgesteld waarvan geoordeeld wordt dat Europa voor hun voortbestaan een belangrijke verantwoordelijkheid draagt (Bijlage 1 van de Vogelrichtlijn en geregeld voorkomende trekvogels en Bijlage 2 van

de Habitatrichtlijn). Omdat ook de leefplaatsen van deze soorten voldoende zouden beschermd worden, werd tevens een lijst van habitattypen opgesteld die binnen de Europese context bescherming dienden te krijgen (Bijlage 1 van de Habitatrichtlijn). Op de Bijlage 1 en 2 van de Habitatrichtlijn kreeg een selectie van de meest bedreigde of zeldzame soorten en habitattypen daarenboven het predikaat 'prioritair' toegekend. De lidstaten worden vervolgens verplicht om voor de soorten en habitattypen die op hun grondgebied voorkomen representatieve gebieden, zogenaamde '**Speciale Beschermingszones**' (SBZ), ruimtelijk af te bakenen. Deze afbakening dient op wetenschappelijke basis te gebeuren en houdt rekening met de eigenheid van de elf grote biogeografische regio's in Europa. Voor de Habitatrichtlijn wordt in de regel er naar gestreefd dat minimaal 60% van het areaal van een habitatype of soort binnen de lidstaat binnen de afbakening valt (intern richtcijfer bij de afbakeningsprocedure door de lidstaten en de beoordeling ervan door de Europese Commissie). Voor de Vogelrichtlijn moeten, in gevolge rechtspraak van het Europese Hof van Justitie, in principe alle 'geschikte gebieden' die in aanmerking komen als Speciale Beschermingszone worden aangewezen.

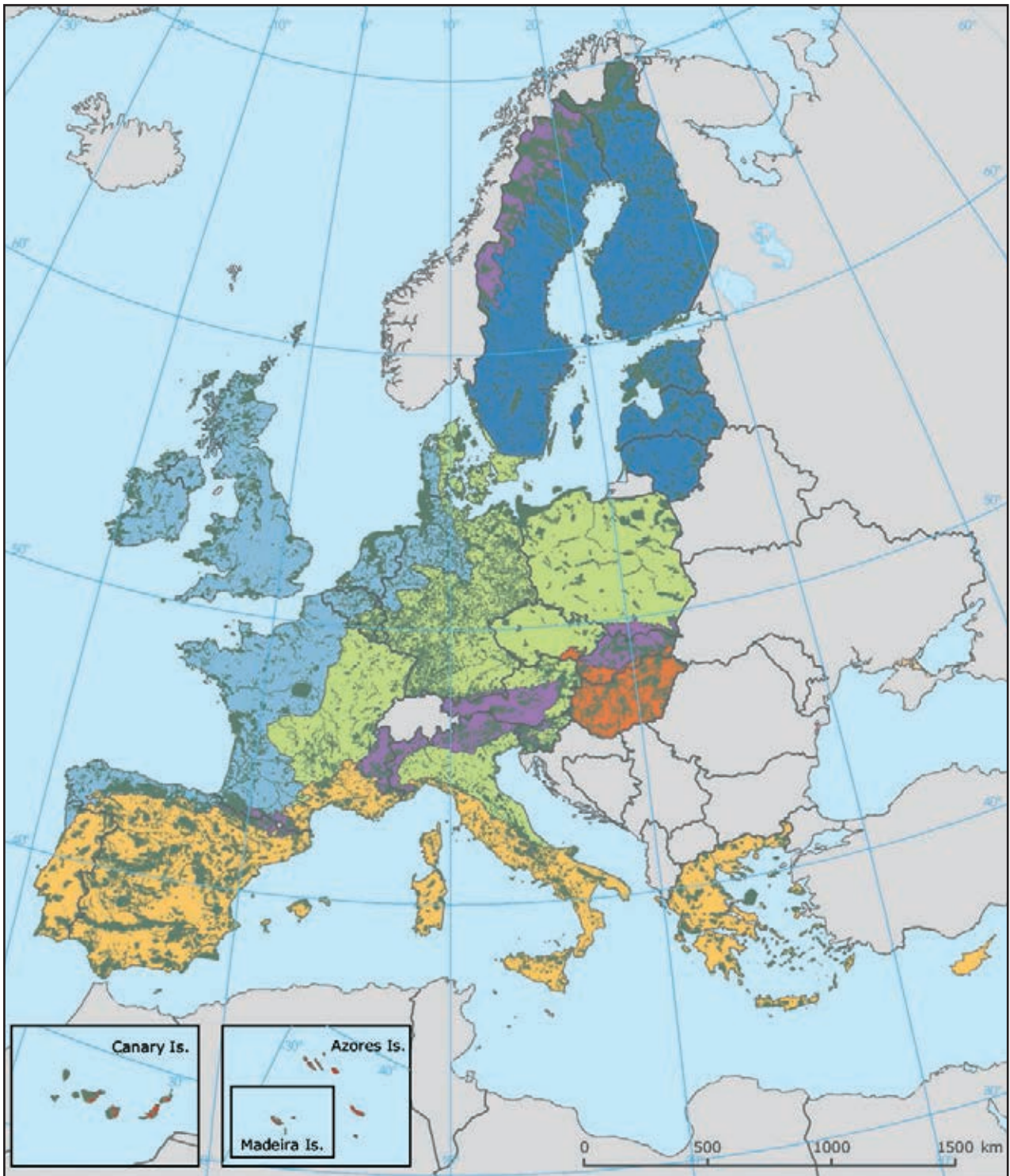
De Speciale Beschermingszones vormen samen een Europees ecologisch netwerk van beschermde natuurgebieden, '**Natura2000**'-netwerk genaamd, waar de betreffende habitattypen en soorten op een duurzame manier moeten worden in stand gehouden, zo mogelijk in harmonie met de traditionele vormen van landgebruik waaraan hun aanwezigheid niet zelden te danken is. De filosofie van dit ecologisch netwerk is enerzijds dat hiermee elke lidstaat zijn verantwoordelijkheid moet nemen om de grote diversiteit aan streekeigen soorten en habitats binnen de EU in stand te houden, en anderzijds dat verspreid over de EU een aaneengeschakeld netwerk van beschermde gebieden ontstaat dat een betere garantie biedt voor het duurzaam behoud van soorten. Immers, als door menselijke of natuurlijke (bv. klimatologische) factoren op een bepaalde plaats een soort verdrongen wordt, is er binnen een ecologisch netwerk een grotere kans dat het areaal van de soort kan opschuiven of de soort vanuit een naburig gebied de vrijgekomen plaats opnieuw kan koloniseren.

Juridische gevolgen

De Vogel- en Habitatrichtlijn zijn veel meer dan de zoveelste, louter ruimtelijke afbakening van een reeks gebieden met een beschermend statuut. Voor elk gebied geldt ook de strenge randvoorwaarde dat moet gestreefd worden naar een '**gunstige staat van instandhouding**' van de aanwezige soorten en habitattypen waarvoor de gebieden werden aangewezen (art. 2 van de Habitatrichtlijn). De lidstaten moeten wetenschappelijke criteria ontwikkelen om te bepalen wat deze gunstige instandhouding voor elke soort of habitat in de praktijk precies betekent en welke maatregelen voor beheer of herstel hiervoor nodig zijn. Op basis hiervan kunnen op het niveau van elk gebied concrete '**instandhoudingsdoelstellingen**' worden geformuleerd, die gerealiseerd worden via '**instandhoudingsmaatregelen**' (art. 6 lid 1 en 2). Hierbij wordt ook rekening gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden (art. 2). De instandhoudingsdoelstellingen moeten per Speciale Beschermingszone in nationale wetgeving zijn vastgelegd voor eind 2010. Belangrijke maatregelen omvatten o.a. de omzetting van de richtlijnen in nationale wetgeving, de opmaak van beheerplannen en aangepaste ruimtelijke bestemmingsplannen, het afsluiten van beheerovereenkomsten en het uitvoeren van herstelmaatregelen om een 'gunstige staat van instandhouding' te bereiken.

Om preventief ecologische schade te vermijden dienen activiteiten of plannen met mogelijk schadelijke effecten op een Speciale Beschermingszone aan een '**passende beoordeling**' te worden onderworpen (art. 6 lid 3). Is de verwachting dat er ecologische schade zal optreden, dan moet de uitvoering van deze activiteiten of plannen worden bijgestuurd of kunnen ze niet doorgaan. Enkel omwille van gemotiveerde, dwingende redenen van 'groot openbaar belang' en bij gebrek aan alternatieven, kan aan de Speciale Beschermingszones geraakt worden. In dat geval dienen echter ook gepaste compenserende maatregelen uitgevoerd (art. 6 lid 4). De redenen van 'groot openbaar belang' kunnen ook sociale of economische redenen omvatten. Ingeval van prioritaire soorten of habitats moet het in eerste instantie gaan om argumenten die te maken hebben met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of voor het milieu wezenlijke gunstige effecten. Andere dwingende redenen van groot openbaar belang kunnen slechts na advies van de Commissie worden ingeroepen.

Een andere belangrijke maatregel die van de lidstaten verwacht wordt is actieve sensibilisatie van de bevolking (art. 22c). Niet verplichtend, maar wel sterk aanbevolen, is de uitbouw van '**ecologische corridors**' binnen en tussen de Speciale Beschermingszones in functie van de vrije migratie van soorten en de genetische uitwisseling tussen populaties (art. 10). De uitbouw van een aanvullend, nationaal ecologisch netwerk kan hierin een cruciale rol spelen (in Vlaanderen bijvoorbeeld de afbakening van de gebieden van het Vlaams Ecologisch Netwerk, de natuurverwevingsgebieden en de natuurverbindingsgebieden, in uitvoering van het Decreet Natuurbehoud van 1997).

Figuur 1. Netwerk van Speciale Beschermingszones in Europa, aangewezen in uitvoering van de Vogel- en Habitatrictlijn, met weergave van de biogeografische regio's (bron: Europees Milieuagentschap, Kopenhagen, 2006; data voor Cyprus, Malta, Bulgarije en Roemenië nog niet beschikbaar).

■ Speciale Beschermingszones

Biografische regio's:

■ Alpine regio

■ Atlantische regio

■ Boreale regio

■ Continentale regio

■ Macaronesische regio

■ Mediterrane regio

■ Pannonische regio

Een soort of habitat verkeert in een 'gunstige staat van instandhouding' als (art. 1 Habitatrichtlijn):

habitat:

- het natuurlijke verspreidingsgebied en de oppervlakte van het habitatype stabiel zijn of toenemen, en
- de voor behoud op lange termijn nodige, specifieke structuur en functies bestaan en in de afzienbare toekomst vermoedelijk zullen blijven bestaan, en
- de staat van instandhouding van de typische soorten van dit habitatype gunstig is.

soort:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Deze beoordeling dient te gebeuren zowel op het niveau van de Speciale Beschermingszone als op het niveau van het Natura2000-netwerk in de lidstaat.

Deze bijzonder krachtige Europese regelgeving kan maar effectief zijn indien er ook voldoende toezicht op wordt uitgeoefend. Van groot belang is daarom dat de Europese Commissie de intentie heeft om ook een effectieve controle uit te oefenen op de vordering en naleving van het Natura2000-beleid binnen de lidstaat. Daartoe moet om de zes jaar (Habitatrichtlijn) of om de drie jaar (Vogelrichtlijn) een verslag aan de Europese Commissie overgemaakt worden met een overzicht van de 'staat van instandhouding' van de habitatypes en soorten en de genomen herstel- en instandhoudingsmaatregelen en hun effecten (art. 17 Habitatrichtlijn en art. 12 Vogelrichtlijn). De lidstaten zijn aldus verplicht om een **monitoringprogramma** voor de Natura2000-gebieden op te stellen en uit te voeren (art. 11 Habitatrichtlijn). Ook moeten de lidstaten (grensoverschrijdend) wetenschappelijk onderzoek bevorderen in functie van herstel en instandhouding van habitats en soorten en de uitbouw van natuurverbindingsgebieden (art. 18 Habitatrichtlijn). Voor de opvolging en evaluatie van de afbakening en uitvoeringsmaatregelen, discussies en rapportering laat de Commissie zich bijstaan door een 'Comité' van afgevaardigden van de verschillende lidstaten en door een Wetenschappelijke Werkgroep van experts van de verschillende lidstaten.

Niet onbelangrijk is dat de lidstaten voor de realisatie van de Natura2000-doelstellingen beroep kunnen doen op een co-financiering vanuit de Europese Unie. Speciaal voor Natura2000 werd het LIFE-instrument opgericht (tegenwoordig LIFE+ met verbrede doelstellingen). Daarnaast kan substantiële **co-financiering** bekomen worden via het Europese Plattelandsbeleid en de Structuurfondsen.

Soortenbescherming op Europees niveau

Voor de vogelsoorten op de Bijlage 1 van de Vogelrichtlijn en de planten en dieren op de Bijlage 2 van de Habitatrichtlijn moeten de lidstaten leefgebieden ('Speciale Beschermingszones') afbakenen waarbinnen beschermingsmaatregelen genomen worden voor hun instandhouding (zie hoger). Dit geldt ook voor vogelsoorten die niet op de Bijlage 1 van de Vogelrichtlijn staan, wanneer deze soorten als broedvogel, doortrekker of overwinteraar in een bepaald gebied in internationaal belangrijke aantallen voorkomen (d.w.z. de aantallen overschrijden geregeld 1% van

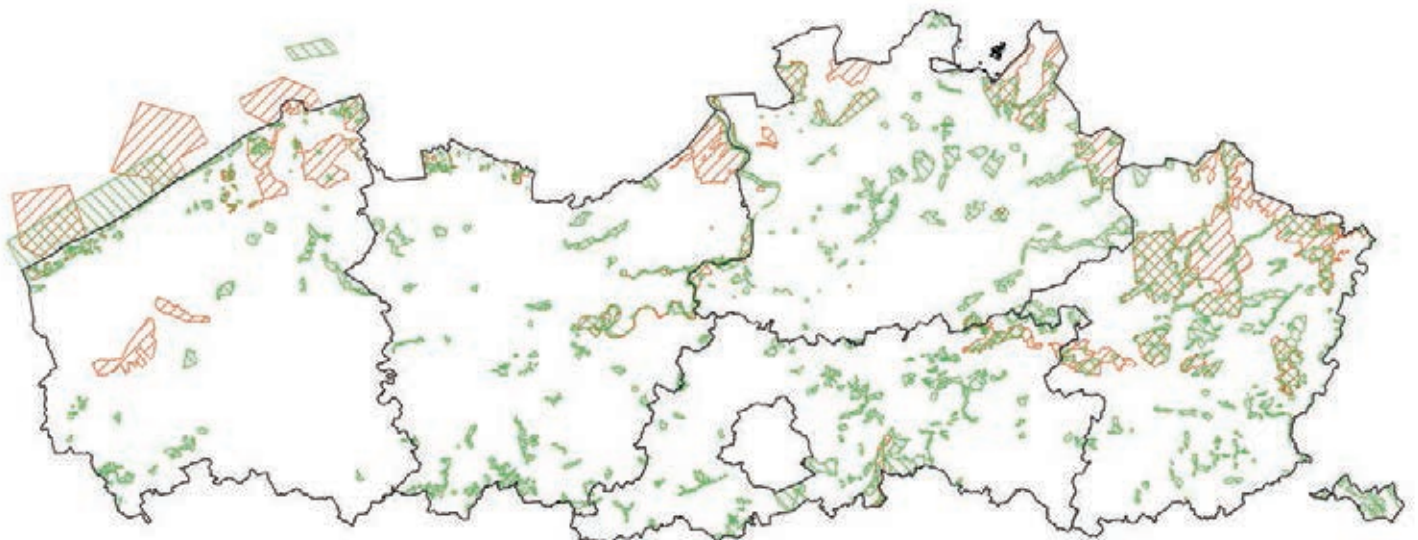
de biogeografische populatie). Lidstaten dienen in het bijzonder aandacht te besteden aan de bescherming van waterrijke gebieden van internationale betekenis, gekenmerkt door grote concentraties watervogels. Daarmee wordt een duidelijke link gelegd naar de Verdragen van Bonn en Ramsar. Al deze soorten hebben dus de hoogste beschermingsstatus.

Daarnaast wordt in de Vogel- en Habitatrichtlijn ook de bescherming en exploitatie van soorten geregeld. Voor alle in het wild levende vogelsoorten worden strikte beschermingsbepalingen opgelegd in de Vogelrichtlijn. Bijlagen 2 en 3 van de Vogelrichtlijn bepalen welke vogelsoorten bejaagbaar zijn, respectievelijk te koop kunnen worden aangeboden. Bijlage 4 bepaalt de methode voor het vangen en doden van vogels. In de Bijlage 4 van de Habitatrichtlijn worden de dieren en planten opgesomd die strikt beschermd dienen te worden en niet mogen worden gevangen, gedood, verstoord, geplukt of verkocht. Ook mogen de leefplaatsen van deze soorten niet worden beschadigd. Ongeacht of er al dan niet Speciale Beschermingszones voor al deze soorten moeten worden afgebakend (er zijn een aantal soorten gemeenschappelijk met Bijlage 2), zijn de soorten van de Bijlage 4 dus over het ganse territorium van de lidstaten strikt beschermd en hebben ze allen de hoogste beschermingsstatus. Tevens dienen de lidstaten te onderzoeken of herintroductie kan bijdragen aan het herstel van een gunstige staat van instandhouding van die soorten (art. 22). In Bijlage 5 van de Habitatrichtlijn worden de soorten opgesomd waarbij exploitatie of jacht nog kan worden toegestaan op voorwaarde dat deze soorten in een gunstige staat van instandhouding blijven en ze niet worden gevangen of gedood met één van de in Bijlage 6 opgesomde methodes. Tot slot moeten de lidstaten vermijden dat opzettelijke introducties van niet inheemse soorten in de vrije natuur schadelijke effecten zouden hebben op de natuurlijke habitats en de inheemse wilde flora en fauna (art. 22 Habitatrichtlijn).

Ook over al deze elementen van soortenbescherming moeten de lidstaten op regelmatige tijdstippen de Europese Commissie inlichten met betrekking tot de stand van zaken.

Natura 2000

- Habitatrichtlijngebieden (SBZ-H)
- Vogelrichtlijngebieden (SBZ-V)

Figuur 2. Overzicht van de Speciale Beschermingszones (SBZ) in Vlaanderen (163.500 ha) en het Belgisch deel van de Noordzee (42.090 ha). Tussen de verschillende Vogelrichtlijngebieden (SBZ-V) en Habitatrichtlijngebieden (SBZ-H) bestaat een gedeeltelijke overlap. Voor meer details over de verschillende SBZ wordt verwezen naar Kader 1 en 2.

III. Implementatie van Natura2000-wetgeving in Vlaanderen (situatie 2007)

Aanwijzing Speciale Beschermingszones

Hoewel de **Vogelrichtlijn** reeds in 1979 werd uitgevaardigd, duurde het tot 1988 vooraleer Vlaanderen zijn Speciale Beschermingszones had afgebakend. In totaal werden toen 23 gebieden met een totale oppervlakte van 97.580 ha aangewezen (Besluit Vlaamse Executieve 17/10/1988, B.S. 29/10/1988). De bijhorende kaarten werden ter kennisgeving naar alle gemeenten opgestuurd. Bij de toenmalige politieke besluitvorming werd een eigenaardig compromis bereikt. In de Vlaamse wetgeving werden slechts 7 gebieden over de volledige oppervlakte Vogelrichtlijngebied verklaard (men spreekt van 'integrale Vogelrichtlijngebieden'). In de overige 16 'niet-integrale Vogelrichtlijngebieden' zijn slechts instandhoudingsmaatregelen mogelijk binnen de groene bestemmingen van de gewestplannen, aangevuld met, naargelang het gebied, een selectie van specifieke habitattypen zoals rietvelden en zeggenvelden, verlaten kleigroeven, broekbossen, dijken, vijvers, moerassen, krekens, schorren en slikken, strand, duinen en duingraslanden, houtkanten, heiden en vennen, loofbossen en ruigten. Deze ruimtelijke restricties kunnen in de praktijk conflicteren met de uitbouw van een optimaal of gewenst soortenbeschermingsbeleid en ze werken op het terrein onduidelijkheid in de hand, waardoor deze aanpak in de toekomst misschien zal moeten herzien worden.

De afbakening van de 23 Speciale Beschermingszones in uitvoering van de Vogelrichtlijn (SBZ-V) gebeurde aan de hand van de toenmalige kennis van het voorkomen van de Bijlage 1-soorten in Vlaanderen, aangevuld met de gebieden die voor trekkende (water)vogels van belang zijn. Ondertussen is de wetenschappelijke kennis sterk toegenomen en blijken nog een aantal gebieden in Vlaanderen aan de criteria te voldoen om te worden aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Op grond van diverse arresten van het Europees Hof van Justitie is het noodzakelijk dat de lidstaten alle relevante gebieden aanmelden en ook om die reden is in de nabije toekomst wellicht nog een bijstelling van de Vlaamse implementatie van de Vogelrichtlijn aan de orde.

In het kader van havenuitbreidingen in Antwerpen en Zeebrugge werd de begrenzing van de Vlaamse SBZ-V ondertussen aangepast en met nieuwe gebieden gecompenseerd (o.a. gecontroleerde overstromingsgebieden langs de Schelde, sternengebieden en Baai van Heist te Zeebrugge-Heist). Actueel zijn er 24 SBZ-V, goed voor een totale oppervlakte van 98.250 ha of ca. 7,3% van Vlaanderen. Voor een overzicht van de Speciale Beschermingszones en de Bijlage 1-soorten wordt verwezen naar Kader 1 en Tabel 5.

In 1996, vier jaar na de inwerkingtreding, heeft Vlaanderen in uitvoering van de **Habitatrichtlijn** een eerste reeks gebieden als Speciale Beschermingszone (SBZ-H) aangewezen ter grootte van ca. 70.000 ha. In 1999 werd België door de Europese Commissie echter in gebreke gesteld voor een onvolledige aanmelding van gebieden, waarna in Vlaanderen, Wallonië en Brussel een procedure tot herziening werd opgestart. Op 4 mei 2001 keurde de Vlaamse Regering een nieuwe, vervulde gebiedenlijst en begrenzing goed. De Vlaamse Habitatrichtlijngebieden omvatten actueel 38 gebieden of gebiedencomplexen met een gezamenlijke oppervlakte van ca. 101.900 ha (7,5 % van Vlaanderen), afgebakend in functie van 44 habitattypen en 22 soorten. De beslissing werd verankerd in het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002 (B.S. 17/08/2002), waarbij ook de bijhorende kaarten werden gepubliceerd. Voor een overzicht van de Speciale Beschermingszones, de Bijlage 1-habitattypen en de Bijlage 2-soorten wordt verwezen naar respectievelijk Kader 2 en Tabel 1 en 2. Het grondgebied van Vlaanderen maakt deel uit van twee van de elf biogeografische regio's van de EU: het overgrootste deel betreft de Atlantische regio, enkel Voeren is gelegen in de Continentale regio.

Ongeveer 36.600 ha (of 22,4 %) van de Habitatrichtlijngebieden is eveneens gelegen binnen de perimeter van Vogelrichtlijngebied. De totale oppervlakte van het Natura2000-netwerk in Vlaanderen bedraagt bijgevolg 163.500 ha of 12 % van Vlaanderen. Het omvat een selectie van de beste en meest representatieve gebieden die beantwoorden aan de criteria van de Habitat- en Vogelrichtlijn. De begrenzingen van deze gebieden zijn te beschouwen als perimeters: niet op elke hectare komen de betreffende habitattypen en soorten voor. Een belangrijk bijkomend criterium bij de begrenzing was het streven naar logische, ruimtelijk samenhangende entiteiten, met als doel het tegengaan van versnippering om de duurzaamheid en positieve invloed van de beschermings- en beheersmaatregelen te verhogen. Aanvullend is in de mate van het mogelijke ook rekening gehouden met potenties voor herstel van gedegradeerde habitats of relictpopulaties en met de noodzakelijke bufferzones voor de duurzame instandhouding en het ecologisch functioneren van de gebieden.

Een procedure voor de afbakening van eventuele nieuwe Speciale Beschermingszones in uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn werd vastgelegd in het Decreet Natuurbehoud zoals gewijzigd op 19/07/2002 (B.S. 31/08/2002). Daarin is in een openbaar onderzoek voorzien.

Gebiedsgericht natuurbeleid

In 1980 werd in het kader van de staatshervorming de bevoegdheid voor natuurbehoud overgeheveld naar de gewesten. De Wet op het Natuurbehoud van 12/07/1973 bood weinig houvast voor een degelijk gebiedsgericht beleid. Hierin kwam pas verandering met het *Decreet Natuurbehoud* van 21/10/1997 (B.S. 10/01/1998). Vlaanderen werd echter op de vingers getikt door de Europese Commissie omwille van het onvoldoende omzetten van de bepalingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn in eigen wetgeving, zodat een herziening noodzakelijk was. Dit mondde uit in het Decreet van 19/07/2002 (B.S. 31/08/2002) met de specifiek aan de Speciale Beschermingszones gewijde artikels 36bis en 36ter en vier bijlagen van habitattypen en soorten, waarvoor elke administratieve overheid verplicht is de nodige instandhoudingsmaatregelen te nemen, alsook de nodige beschermingsmaatregelen tegen verslechtering van de habitats van de soorten:

- Bijlage I: 44 habitattypen van de Bijlage 1 van de Habitatrichtlijn
- Bijlage II: 22 soorten van de Bijlage 2 van de Habitatrichtlijn
- Bijlage III: 33 soorten van de Bijlage 4 van de Habitatrichtlijn
- Bijlage IV: 66 vogelsoorten van de Bijlage 1 van de Vogelrichtlijn.

Het gewijzigde Decreet Natuurbehoud vormt een stevige basis voor gebiedsgerichte natuurbeleidsmaatregelen, waarbij vooral volgende juridische bepalingen van belang zijn:

- uitbouw van 125.000 ha Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en 150.000 ha Natuurverwevingsgebied, die voor een belangrijk deel zullen samenvallen met de Speciale Beschermingszones, en nog aangevuld dienen te worden met Natuurverbindingsgebieden (art. 17-31). Voor deze gebieden zijn een hele reeks maatregelen van kracht en instrumenten beschikbaar (zie verder);
- verplichte opmaak van een '**natuurrichtplan**' voor de Speciale Beschermingszones, waarin de instandhoudingsdoelstellingen worden geconcretiseerd (art. 48);
- op basis van het natuurrichtplan kunnen beheerovereenkomsten (art. 45-46) worden afgesloten met landbouwers, boseigenaars e.d.;
- natuurinrichtingsprojecten kunnen worden ingesteld (art. 47);
- op basis van het natuurrichtplan kunnen natuurprojectovereenkomsten worden afgesloten met privé-eigenaars en landgebruikers (art. 46 van B.Vl.Reg. van 21/11/2003 houdende maatregelen ter uitvoering van het gebiedsgericht natuurbeleid, B.S. 27/01/2004);
- in zoverre de Speciale Beschermingszones samenvallen met natuurinrichtingsprojecten, VEN-gebieden of groene bestemmingen in Natuurverwevingsgebieden, Natuurverbindingsgebieden of uitbreidingsperimeters van natuurreervaten, kan de overheid gebruik maken van een recht van voorkoop (B.Vl.Reg. 23/07/1998, B.S. 10/09/1998);
- aankoop van natuurreervaten door erkende terreinbeherende verenigingen wordt door betoelaging financieel begunstigd (B.Vl.Reg. 27/06/2003, B.S. 12/09/2003).

Met betrekking tot het vergunningenbeleid van belang voor Speciale Beschermingszones speelt volgende wetgeving een cruciale rol bij de handhaving van de Europese natuurwaarden:

- verplichte opmaak van een 'passende beoordeling' voor activiteiten en plannen die een betekenisvolle aantasting kunnen vormen (art. 36ter van het Decreet Natuurbehoud);
- een natuurvergunning is vereist voor het wijzigen van waardevolle vegetatie en kleine landschapselementen (B.Vl.Reg van 23/07/1998, B.S. 10/09/1998). Voor ontbossingen is een vergunning vereist en bestaat een compensatieverplichting (Bosdecreet van 13/06/1990, B.S. 28/09/1990). Hoe deze regelgeving zich verhoudt tegenover de habitattypen die in Vlaanderen voorkomen, is weergegeven in Tabel 7;
- voor stedenbouwkundige vergunningen en voorontwerpen van ruimtelijke uitvoeringsplannen is het advies van de administratie bevoegd voor natuurbehoud vereist en er is geen vrijstelling van stedenbouwkundige vergunning voor drainagewerken (Decreet Ruimtelijke Ordening van 18/05/1999, B.S. 8/06/1999);
- voor bebossing is een voorafgaand advies vereist van de administratie bevoegd voor natuurbehoud.

Ten aanzien van het milieubeleid zijn volgende regels het vernoemen waard:

- Door het *Decreet van 22/12/2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen* (B.S. 29/12/2006) geldt er een gebiedsgerichte verscherping van de bemestingsnormen. Daartoe neemt dit nieuwe Mestdecreet de art. 15bis en 15ter over van het oude Mestdecreet van 23/01/1991 (B.S. 28/02/1991), en latere wijzigingen. Op het moment van het schrijven van dit boek is het nog onduidelijk of deze wetsartikels in de toekomst ook zullen worden herzien.

Momenteel is nulbemesting generiek van toepassing op niet-landbouwgronden en smalle bufferstroken langs waterlopen. Een gemoduleerde verscherping is voorzien voor halfnatuurlijke graslanden en soortenrijke cultuurgraslanden in Vogelrichtlijngebied en in gebieden met een groene of geelgroene planologische bestemming (uitgezonderd huiskavels). Buiten de groene en geelgroene bestemmingen gelden voor landbouwpercelen in Habitatrichtlijngebied slechts de basisnormen voor bemesting. Via beheerovereenkomsten kunnen op vrijwillige basis en tegen financiële vergoeding overal (strengere) bemestingsbeperkingen worden afgesproken. Versoepeling van de bemestingsnormen is mogelijk via het natuurrichtplan (zie hoger). Hoe deze regelgeving zich verhoudt tegenover de verschillende habitattypen die in Vlaanderen voorkomen, is weergegeven in Tabel 7.

- er geldt een verbod op windturbines (Ministeriële omzendbrief 17/07/2000).

Integraal waterbeleid

Veel habitattypen en soorten zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van een goede toestand van het watersysteem waarin ze voorkomen. Een watersysteem kan gedefinieerd worden als een samenhangend en functioneel geheel van oppervlaktewater, grondwater, waterbodems en oevers, met inbegrip van de daarin voorkomende levensgemeenschappen en alle bijbehorende fysische, chemische en biologische processen en de daarbij behorende technische infrastructuur.

In uitvoering van de **Europese Kaderrichtlijn Water** (KRW), dat de basis legt voor een gebiedsgericht en integraal waterbeleid, werd in Vlaanderen het *Decreet Integraal Waterbeleid* uitgewerkt, door de Vlaamse Regering goedgekeurd op 18/07/2003 (B.S. 14/11/2003, err. 05/12/2003). Hierin wordt op verschillende plaatsen de link gelegd met het Natura2000-beleid. In overeenstemming met de KRW heeft het decreet o.a. volgende doelstellingen:

- verbeteren en herstellen van aquatische ecosystemen en van rechtstreeks van waterlichamen afhankelijke terrestrische ecosystemen in de Speciale Beschermingszones, door gepaste instandhoudingsmaatregelen uit te voeren voor de betrokken habitats en soorten. Ook voor de milieudoelstellingen in de VEN-gebieden, Ramsargebieden en groene bestemmingen (s.l.) van de ruimtelijke bestemmingsplannen worden strenge normen vastgelegd en nagestreefd;
- algemeen: de bescherming, de verbetering of het herstel van oppervlaktewater- en grondwaterlichamen zodat tegen uiterlijk 22 december 2015 een goede toestand van de watersystemen wordt bereikt;
- voorkomen dat verdere achteruitgang optreedt van aquatische ecosystemen, van rechtstreeks van waterlichamen afhankelijke terrestrische ecosystemen en van waterrijke gebieden. Deze doelstelling kan onder meer worden gehaald door het zoveel mogelijk behouden en herstellen van de natuurlijke werking van watersystemen, door het ongedaan maken of het beperken van het schadelijk effect van versnippering, door vrije vismigratie te verzekeren en door het hanteren van technieken van natuurtechnische milieubouw.

De 'watertoets' moet helpen verhinderen dat handelingen en activiteiten in en om Speciale Beschermingszones schadelijke effecten hebben. In 'Bekkenbeheerplannen' wordt het integraal waterbeleid voor het betreffende bekken vastgelegd, waarbij rekening dient gehouden met hoger vernoemde doelstellingen. De Vlaamse Regering stelt voor elk stroomgebieddistrict programma's op voor de monitoring van de watertoestand.

Soortenbescherming

De soortenbescherming is actueel erg complex geregeld in Vlaamse en nog deels Belgische wetgeving. De decretale basis wordt gevormd door art. 51 en 52 van het Decreet Natuurbehoud en het Jachtdecreet van 24/07/1991 (B.S. 7/09/1991). Verder zijn volgende koninklijke besluiten relevant:

- K.B. van 9/09/1981 betreffende de bescherming van vogels in het Vlaamse Gewest en diverse besluiten die vogelvangst en het in gevangenschap houden van vogels regelen. Het K.B. werd gewijzigd overeenkomstig de Vogelrichtlijn door B.Vl.Reg. van 20/11/1985 (B.S. 31/12/1985);
- K.B. van 26/10/2001 (B.S. 6/12/2001), houdende maatregelen inzake de invoer, uitvoer en doorvoer van bepaalde

wilde, niet-inheemse vogelsoorten;

- K.B. van 22/09/1980 (B.S. 31/10/1980; en latere wijzigingen) houdende maatregelen, van toepassing in het Vlaamse Gewest, ter bescherming van bepaalde in het wild levende inheemse diersoorten, die niet onder toepassing vallen van de wetten en besluiten op de jacht, de riviervisserij en de vogelbescherming;
- K.B. van 16/02/1976 (B.S. 24/03/1976) houdende maatregelen ter bescherming van bepaalde in het wild groeiende plantensoorten.

Het uitzetten van niet-inheemse diersoorten (dit zijn soorten die niet of slechts sedert minder dan 50 jaar voor de inwerkingtreding van het besluit in het wild in België voorkomen) in de vrije natuur is verboden ingevolge B.Vl.Reg. van 21/04/1993 (B.S. 31/07/1993), tenzij mits vergunning.

Een volledige harmonisering en omzetting van alle Europese regelgeving in de Vlaamse soortenbeschermingswetgeving is actueel nog ontoereikend gebeurd. Hoewel in Bijlage III van het Decreet Natuurbehoud 33 soorten van de Bijlage 4 van de Habitatrictlijn worden opgesomd die integraal dienen te worden beschermd (zie Tabel 3), ontbreken ondermeer de uitvoeringsbesluiten om de leefplaatsen van deze soorten tegen mogelijke aantastingen te beschermen. Ook ontbreekt de juridische basis voor de opmaak van soortbeschermingsplannen en is de (verplichte) bestrijding van invasieve soorten, die een potentiële bedreiging kunnen vormen voor de duurzame instandhouding van habitattypen en soorten van de Vogel- en Habitatrictlijn, onvoldoende geregeld.

Tabel 4 geeft een overzicht van de dier- en plantensoorten van de Bijlage 5 van de Habitatrictlijn in Vlaanderen die onderworpen kunnen worden aan regelgeving i.v.m. onttrekking aan de natuur of exploitatie. Tabel 6 geeft een overzicht van de vogelsoorten van de Bijlage 2 en 3 van de Vogelrichtlijn waarvan jacht de populaties niet mag in het gedrang brengen.

IV. Implementatie van Natura2000-wetgeving in het Belgisch deel van de Noordzee (situatie 2007)

Aanwijzing Speciale Beschermingszones

De bevoegdheid voor het natuurbehoud in het mariene milieu ligt bij de federale overheid (zeewaarts bevoegd vanaf de laag-laagwaterlijn). De rechtsgrond voor de implementatie van de Vogel- en Habitatrictlijn is de *'Wet marien milieu'* van 20 januari 1999 (B.S. 12/03/1999) of voluit de *Wet ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België*, gewijzigd door de wet van 17 september 2005 (B.S. 13/10/2005). Deze wet voorziet in art. 6 dat bij uitvoeringsbesluit alle maatregelen kunnen worden vastgelegd die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de verplichtingen uit de richtlijnen. Specifiek voor de Speciale Beschermingszones, biedt art. 7 van de wet de rechtsbasis voor de instelling van Speciale Beschermingszones.

Nog vóór de totstandkoming van de Wet marien milieu werd reeds in 1996 een eerste Speciale Beschermingszone onder de Habitatrictlijn aangemeld aan de Europese Commissie. Het ging om het gebied van de Trapegeer-Stroombank met een totale oppervlakte van 18.100 ha (deze oppervlakte kan variëren als gevolg van de variaties in de basislijn, nl. de laag-laagwaterlijn). Er werd toen geen nationale wetgeving uitgevaardigd i.v.m. de aanwijzing van dit gebied.

Door het K.B. van 14 oktober 2005 (B.S. 31/10/2005) werden vijf Speciale Beschermingszones ingesteld met een totale oppervlakte van 42.090 ha (zie Kader 1 en 2). Het gaat om drie gebieden onder de Vogelrichtlijn en twee gebieden onder de Habitatrictlijn (Vlakte van de Raan en de reeds eerder ingestelde Trapegeer-Stroombank). Door het K.B. van 5 maart 2006 (B.S. 27/03/2006) werden de coördinaten van één van de gebieden (SBZ-V3) gewijzigd. De SBZ-V hebben een totale oppervlakte van 30.576 ha. De SBZ-H hebben een totale oppervlakte van 20.017 ha. Er is een gedeeltelijke overlap van ca. 8.500 ha tussen de SBZ-H Trapegeer-Stroombank en SBZ-V1 en SBZ-V2. De totale oppervlakte Speciale Beschermingszone neemt ongeveer 12% in van het Belgisch deel van de Noordzee. De Habitatrictlijngebieden zijn aangewezen voor 2 habitattypen, maar in deze gebieden komen ook een aantal soorten zeezoogdieren en vissen voor van de Bijlage 2 van de Habitatrictlijn. Voor de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen voor deze zeer mobiele soorten zal het hele Belgisch deel van de Noordzee moeten worden beschouwd. De Vogelrichtlijngebieden werden aangewezen voor de verschillende soorten sterns, de Fuut en de Dwergmeeuw.

Gebiedsgericht natuurbeleid

De maatregelen voor de instandhouding van de Speciale Beschermingszones zijn vastgelegd in de Wet marien milieu en het K.B. van 14 oktober 2005 tot instelling van de Speciale Beschermingszones. De Wet marien milieu laat uitvoeringsbesluiten toe om bepaalde schadelijke activiteiten te verbieden, met uitzondering van toezicht en controle, monitoring en wetenschappelijk onderzoek, zeevisserij, zeevering, loods- en bebakeningsdiensten, reddings- en sleepdiensten, baggerwerken en militaire activiteiten.

Voor alle aangewezen beschermingszones gelden er enkele algemene beschermingsmaatregelen, zoals het verbod op activiteiten van burgerlijke bouwkunde. Er wordt voorzien in een 'passende beoordeling' voor plannen of projecten conform art. 6 van de Habitatrichtlijn. Voor de SBZ-H geldt ook een verbod op het storten van baggerspecie. Voor twee SBZ-V zijn er soortspecifieke beschermingsmaatregelen genomen (o.a. het verbod op watersportwedstrijden tijdens de winterperiode). Naast deze beschermingsmaatregelen vervullen ook de gebruikersovereenkomsten en de beleidsplannen een belangrijke rol. Met verschillende gebruikers zoals watersportrecreanten kunnen vrijwillige gebruikersovereenkomsten worden afgesloten, waarin door de Minister bevoegd voor het mariene milieu bijkomende voorwaarden kunnen worden bepaald, na overleg met de gebruikers. Voorts dient per gebied een beleidsplan te worden opgemaakt. De voorwaarden voor de gebruikersovereenkomsten en de beleidsplannen werden verder uitgewerkt in een afzonderlijk K.B. van 14 oktober 2005 (B.S. 31/10/2005). Voor de opmaak van het beleidsplan wordt een openbaar onderzoek voorzien.

Naast deze gebiedsspecifieke maatregelen, geldt in het hele mariene milieu onder Belgische bevoegdheid een algemene vergunningsplicht voor diverse activiteiten, evenals een verplichting voor een milieueffectenbeoordeling. Dit werd verder uitgewerkt in twee K.B.'s (K.B. van 7 september 2003, B.S. 17/09/2003 en K.B. van 9 september 2003, B.S. 17/09/2003). De Wet marien milieu bevat bepalingen inzake het voorkomen en beperken van verontreiniging en milieuverstoring in zee, evenals specifieke maatregelen inzake verontreiniging door schepen (o.a. rechtsgrond voor de opmaak van rampenplannen). Deze wetgeving is grotendeels gebaseerd op internationale verdragen die door België werden geratificeerd.

Voorts is ook de talrijke wetgeving inzake de diverse gebruiksfuncties op zee van belang. Het gaat onder meer om specifieke wetgeving voor de zandwinning, windenergie op zee en visserij. Zo zijn er onder meer concessiezones afgebakend voor zandwinning en de bouw van offshore windmolens. Geen van deze concessiezones overlapt met de Speciale Beschermingszones. De visserijwetgeving is een complex geheel van Europese verordeningen, nationale en Vlaamse wetgeving.

Soortenbescherming

De bescherming van specifieke soorten in het mariene milieu is geregeld door de Wet marien milieu en het *K.B. van 21 december 2001 betreffende de soortenbescherming in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België* (B.S. 14/02/2002). De bijlagen bij het K.B. omvatten diverse soorten dieren van de Bijlage 2, 4 en 5 van de Habitatrichtlijn en Bijlage 1 van de Vogelrichtlijn (zie tabel 2, 3, 4 en 5).

Voor een aantal soorten (alle soorten zeehonden, walvisachtigen, zeeschildpadden, bepaalde vogels en vissen) geldt een strikte bescherming (zoals verbod op doden, verstoren, verhandelen). Er worden ook maatregelen voorzien ingeval van onopzettelijke bijvangst (o.a. meldingsplicht en verplichte vrijlating of verzorging van levende dieren). De opzettelijke introductie van niet-inheemse organismen in de zeegebieden is verboden, tenzij mits een vergunning. De introductie van genetisch gemodificeerde organismen is absoluut verboden. Jacht op vogels en zeezoogdieren is eveneens verboden. Er worden tevens enkele beperkingen opgelegd aan het gebruik van akoestische toestellen en aan de sportvisserij, zoals een verbod op het recreatief gebruik van warrelnetten beneden de laagwaterlijn voor de bescherming van kleine walvisachtigen.

V. Meer achtergrondinformatie

Voor meer informatie kan volgende lectuur worden aanbevolen:

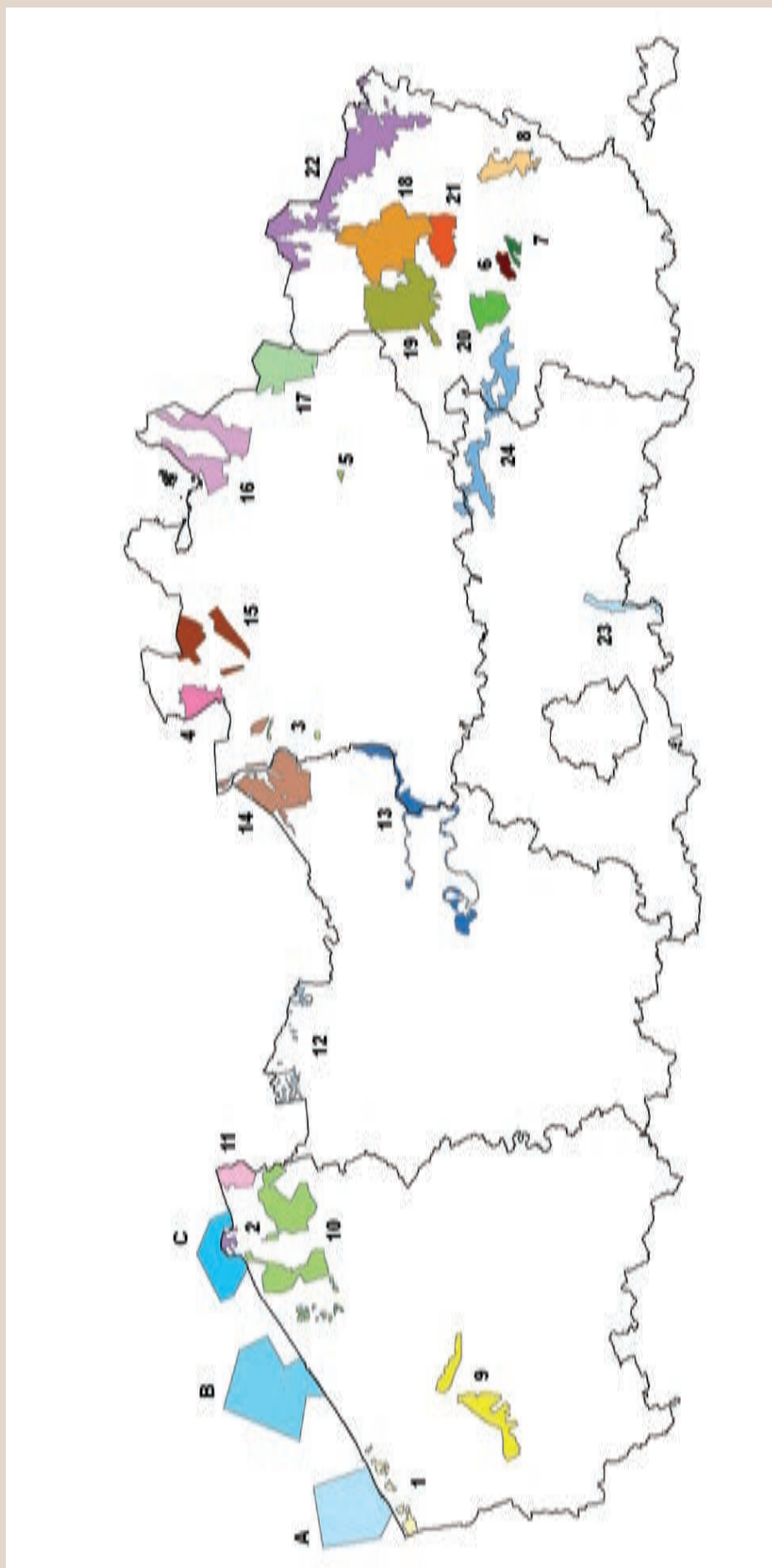
- "Natura 2000 in Vlaanderen, een schakel in een Europees netwerk": informatieve brochure en poster uitgegeven door het Vlaams Gewest in samenwerking met Natuurpunt en WWF. 56 pp. Gratis verkrijgbaar bij het Agentschap voor Natuur en Bos te Brussel (www.natuur.be)

- Website Europese Commissie: ec.europa.eu/environment/nature. Ondermeer volgende informatie is hier downloadbaar:
 - Nederlandstalige vertaling van de originele richtlijnteksten
 - Habitatrichtlijn: Rapporten over de verschillende biogeografische regio's, Handleiding interpretatie art. 6 (passende beoordeling potentieel schadelijke activiteiten en plannen), art. 8 en art. 12, compensatiebeginsel, 'good practice' voorbeelden voor beheer en herstel, handleiding soortenbescherming
 - Vogelrichtlijn: actieplannen voor verschillende prioritaire vogelsoorten, soortenlijsten en informatie over voorkomen in Europa en reproductie- en trekperiode, duurzame jacht, vogelgriep
 - Financiële ondersteuning door Europa (o.a. LIFE)
 - Monitoring, indicatoren, rapportering
 - Consequenties EU-uitbreiding 2004
 - Nieuwsbrief
 - Sensibiliserende teksten en brochures
 - Contactadressen en links naar de lidstaten
- Website Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek:
 - Kaarten, gebiedsinformatie, habitat- en soorteninformatie: www.inbo.be/natura2000
 - Natuurrapport 1999: pp. 95-112, www.inbo.be/docupload/1112.pdf
 - Natuurrapport 2001: pp. 280-292, www.inbo.be/docupload/946.pdf
 - Natuurrapport 2003: pp. 222-229, www.inbo.be/docupload/1003.pdf
 - Natuurrapport 2005: pp. 314-325, www.inbo.be/docupload/1696.pdf
 - Overzichtelijk gepresenteerde cijfergegevens van allerlei relevante indicatoren m.b.t. het internationaal natuurbeleid: www.natuurindicatoren.be
 - Van Reeth, W. & Goethals, V. (2006). Evolutie van de aangewezen oppervlakten van de waterrijke gebieden van internationale betekenis en van de Speciale Beschermingszones in het Vlaamse Gewest. Advies INBO A.2006.25.
- Website Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Agentschap voor Natuur en Bos:
 - www.natuur.be
 - www.soortenbeleid.be
- Geo-Vlaanderen AGIV: www.gisvlaanderen.be/gis/diensten/geo-vlaanderen, en dan klikken op 'Natura 2000'.
- Achtergrondinformatie over Natura2000 in het Belgisch deel van de Noordzee:
 - Website FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en leefmilieu: <https://portal.health.fgov.be>
 - Website Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, departement Beheerseenheid Mathematisch Model Noordzee (BMM): www.mumm.ac.be
 - Vlaams Instituut voor de Zee: www.vliz.be

Kader 1

Speciale Beschermingszones in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee, in uitvoering van de Vogelrichtlijn, met hun oppervlakte en opsomming van de beschermde habitattypen.

De nummering en habitatterminologie zijn volgens het B.Vl.Ex. 17/10/1988, B.Vl.Reg. 22/07/2005, K.B. 14/10/2005 en K.B. 05/03/2006.

Nr	EU-gebiedscode	Naam van de aangeduide Vogelrichtlijngebieden	Aantal ha	Beschermde habitattypen
A	BEMNZ0002	SBZ1 Noordzee	11.001	Integraal beschermd
B	BEMNZ0003	SBZ2 Noordzee	14.480	Integraal beschermd
C	BEMNZ0004	SBZ3 Noordzee	5.095	Integraal beschermd
1	BE2500121	Westkust	1.116	Integraal beschermd
2	BE2524317	Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist	498	Integraal beschermd
3	BE2300222	De Kuifeend en Blokkersdijk	192	Integraal beschermd
4	BE2100323	Kalmthoutse Heide	2.183	Integraal beschermd
5	BE2100424	De Zegge	86	Integraal beschermd
6	BE2200525	Bokrijk en omgeving	785	Integraal beschermd
7	BE2200626	De Maten	566	Integraal beschermd
8	BE2200727	De Mechelse Heide en Vallei van de Ziepbeek	2.344	Integraal beschermd
9	BE2500831	Ijzervallei	5.136	Riet- en zeggevelden, verlaten kleigroeven, oude veenwinningen, broekbossen, dijken, vijvers en moerassen, poldergraslanden en hun microrelief
10	BE2500932	Poldercomplex	9.766	Duinmoerassen, oude kleiputten, moerasbosjes, dijken, kreken en hun oevervegetatie, poldergraslanden en hun microrelief
11	BE2501033	Het Zwin	1.914	Zeeschorren en slikken, strand, eventueel gefixeerde kustduinen en duinpannen, duingraslanden, duinbosjes, kreken en hun oevervegetatie, poldergraslanden en hun microrelief
12	BE2301134	Krekengebied	781	Kreken, plassen en wielen met hun dijken, moerasbosjes, lijn- en puntvormige elementen zoals houtkanten, hagen en plassen
13	BE2301235	Durme en Middenloop van de Schelde	4.190	Deels integraal beschermd (Kruibeke-Bazel-Rupelmonde) Overige: Stromende en stilstaande waters, met hun oevervegetatie en hun slikplaten, in het zoetwatergetijdengebied, rietvelden, zeggevelden en moerassen
14	BE2301336	Schorren en polders van de Beneden-Schelde	7.086	Slikken en brakwaterschorren, dijken, kreken en hun oevervegetatie
15	BE2101437	De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld	4.110	Heiden en vennen, moerassen
16	BE2101538	Arendonk, Merksplas, Oud-Turnhout, Ravels en Turnhout	7.077	Vennen, heiden, loofbossen, lijn- en puntvormige elementen zoals houtkanten, hagen en plassen, ontginningsputten
17	BE2101639	De Ronde Put	5.412	Moerassen, heiden en heiderelicten, oude turfvijvers en rietvelden, hoogvenen, loofbossen
18	BE2217310	Bocholt, Hechtel-Eksel, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt en Peer	9.867	Houtkanten en houtwallen, lijn- en puntvormige elementen zoals houtkanten, hagen en plassen, beken en hun oevers
19	BE2218311	Militair domein en vallei van de Zwarte Beek	8.889	Beken en hun oevervegetatie, heiden en vennen, landduinen, loofbossen
20	BE2219312	Het Vijvercomplex van Midden-Limburg	2.563	Vijvers met oevervegetatie, beken met hun oevervegetatie, broekbossen, heiden en heiderelicten
21	BE2220313	Houthalen-Helchteren, Meeuwen-Gruitrode en Peer	2.851	Brongebieden, vennen en heiden, rietvelden, loofbossen
22	BE2221314	Hamonterheide, Hageven, Buitenheide, Stamprooierbroek & Mariahof	13.125	Eventueel gefixeerde landduinen, droge en vochtige heiden, moerassen en vijvers, houtwallen, loofbossen
23	BE2422315	De Dijvallei	1.249	Vijvers, moerassen, loofbossen, bron- en kwelgebieden
24	BE2223316	De Demervallei	6.457	Ruigten, moerassen, riet- en zeggevelden, heiden en heiderelicten, vijvers, oude riviermeanders en turfputten, loofbossen, holle wegen, broekbossen

De aanwijzing in 1988 van de Vlaamse Speciale Beschermingszones werd naar Europa gestaafd met onderstaande tabel, waarin per gebied de relevante vogelsoorten zijn opgesomd (Van Vessem & Kuijken, 1986). Voor de later aangewezen SBZ zijn de soorten weergegeven die in de aanwijzingsbesluiten worden vernoemd (B.Vl.Reg. 22/07/2005 en K.B. 14/10/2005).

● : soorten die in de periode van de aanwijzing (1988) in de betreffende SBZ regelmatig tot jaarlijks broedden of de 0,1%-norm als doortrekker/overwinteraar overschreden (bijlage 1-soorten) of soorten die als broedvogel/doortrekker/overwinteraar de 1%-norm overschreden (overige soorten)

○ : soorten die in de periode van de aanwijzing (1988) in de betreffende SBZ slechts onregelmatig broedden of de 0,1%-norm als doortrekker/overwinteraar niet overschreden (bijlage 1-soorten) of soorten die als broedvogel/doortrekker/overwinteraar de 1%-norm niet overschreden (overige soorten)

Soorten in **vet**: bijlage 1-soorten

Soorten in **oranje**: niet-bijlage1-soorten waarvan de aanwezigheid bij de aanwijzing (1988) is opgegeven, maar die in Vlaanderen toen nergens de 1%-norm als broedvogel, doortrekker of overwinteraar overschreden

Overige soorten: niet-bijlage1-soorten die bij de aanwijzing (1988) in één of meerdere gebieden in Vlaanderen de 1%-norm als broedvogel, doortrekker of overwinteraar overschreden

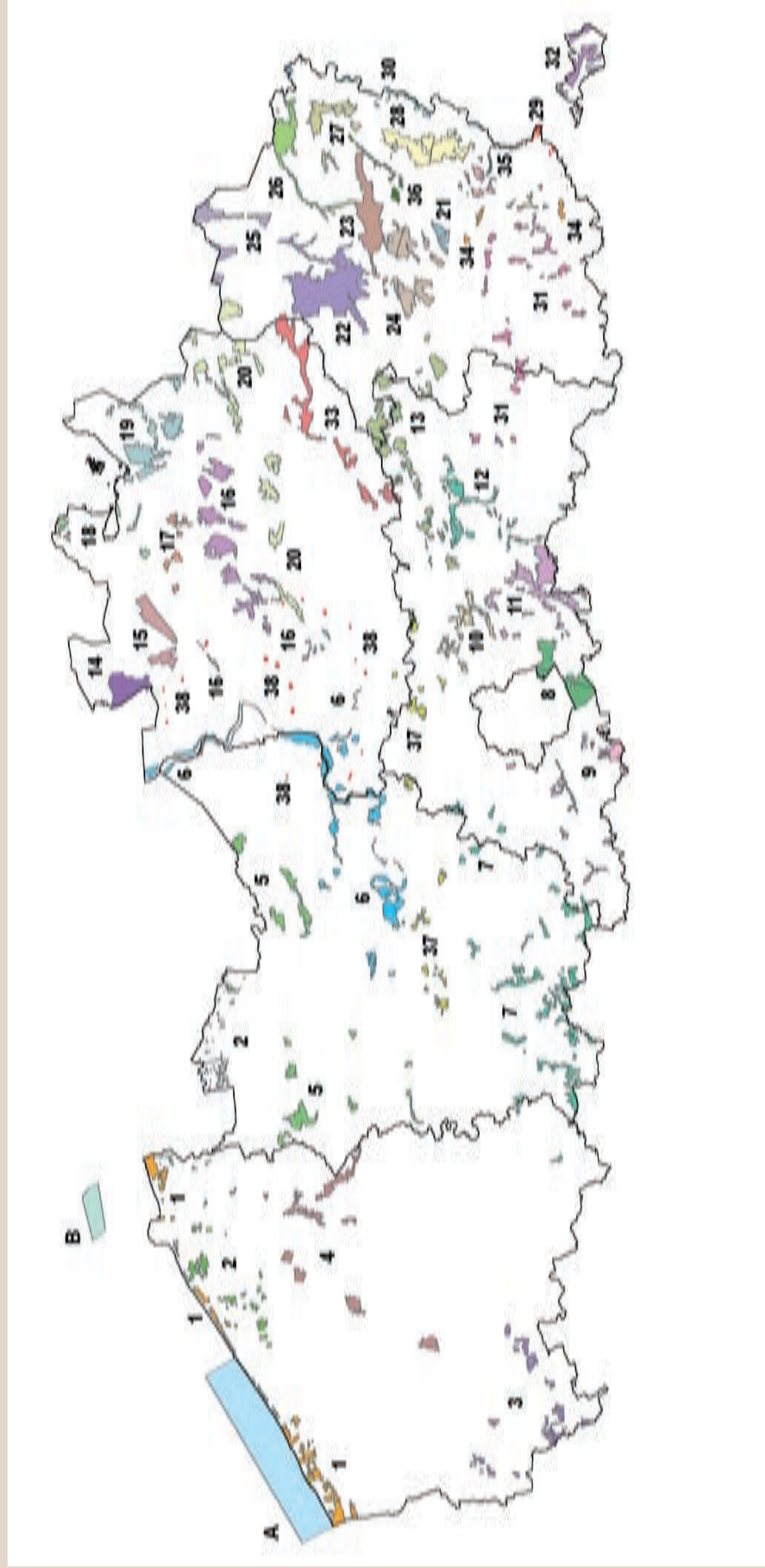
Nummer	A	B	C	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Vogelsoort	SBZ1 Noordzee	SBZ2 Noordzee	SBZ3 Noordzee	Westkust	Zeebrugge-Heist	Kuifeend en Blokkersdijk	Kalmthoutse Heide	Zegge	Bokrijk	Maten	Mechelse Heide en ...	IJzervallei	Poldercomplex	Zwin	Krekengebied	Durme en ...	Beneden-Schelde	De Maaltes, ...	Arendonk, ...	Ronde Put	Bocholt, ...	Zwarte Beek	Vijvercomplex Midden-Limburg	Houthalen-Helchteren, ...	Hamonterheide, ...	Dijlevallei	Demervallei
Aalscholver				○		○						○	○	○	○	○	○		○				○			○	○
Bergeend				○		○	○				○	○	○	○	○	○	○	○	○				○			○	○
Blauwborst								●	●	●			●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Blauwe kiekendief				○			○		○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Blauwe reiger				○		○	○	○		○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			○
Boomleeuwerik							●				●							●	●	●			●	●	●	●	○
Boomvalk																		○	○								
Bosruiter				○	○								○	○		○										○	○
Brandgans											●	●	●											○			○
Bruine kiekendief						●	○		○	●	●	●	○	●	●	●	●	●		●		●	●	●	●	●	●
Casarca														○													○
Dodaars				○		○	○	○		○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○			○	○
Dougalls stern														○													○
Drieteenstrandloper				○										○													○
Duinpieper							●															●		●			
Dwerggans												○	○	○													
Dwergmeeuw	●	●	●																								
Dwergstern				○	●								○														
Fuut	●	●	●	○		○		○		○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○		○	○	○
Goudplevier				○								●	●	●	○		●					●					○
Grauwe franjepoot				○																							○
Grauwe gans							○					○					●										
Grauwe kiekendief																					○	●	●		●		○
Grauwe klauwier																						●			●		●
Grote stern	●	●	●	○	●									○													
Grutto							○					○		○		○	○	○						○			
IJsduiker														○													
IJsvogel								●	●	●	●		○				●		●	●	●	●	●	●	●	●	●
Kemphaan				○	○		○					●	●	●	○	○	●	○	●				○	○			
Klapkester																								○			
Klein waterhoen												○															
Kleine rietgans												○	●	○													
Kleine zilverreiger					○									●													○
Kleine zwaan				○		○						●	●	●	●	○	●						○			○	○
Kluut				○		○								●	●		●									○	○

Nummer	A	B	C	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Vogelsoort	SBZ1 Noordzee	SBZ2 Noordzee	SBZ3 Noordzee	Westkust	Zeebrugge-Heist	Kuifeend en Bloktersdijk	Kalmthoutse Heide	Zegge	Bokrijk	Maten	Mechelse Heide en ...	IJzervallei	Poldercomplex	Zwin	Krekengebied	Durme en ...	Beneden-Schelde	De Maatjes, ...	Arendonk, ...	Ronde Put	Bocholt, ...	Zwarte Beek	Vijvercomplex Midden-Limburg	Houthalen-Helchteren, ...	Hamonterheide, ...	Dijlevallei	Demervallei	
Knobbelzwaan				○		○					○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○			○	○		
Kolgans												○	●	●			●		●	●								○
Korhoen							●				●											●		●				○
Kraanvogel											○			○								●		○			○	○
Krakeend						●	○	○				○	○	○	○	○	●	○	○	○	○		●				○	○
Kuifduiker					○	○	○							○			○											
Kuifeend				○		○	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○			○	○	
Kwak														●													○	
Kwartel											○																	
Kwartelkoning												○		○								●					○	●
Lepelaar					○									●									●				○	○
Meerkoet				○		○	○			○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○			○		○	○	○	
Morinelplevier														○														
Nachtzwaluw							●				●							●	●	●	●	●	●	●	●	●	○	
Nonnetje				●	○	●					○	○	○	●	○	○	●		○	○	○						○	
Noordse stern														○														
Ooievaar														●													○	○
Ortolaan																						●						
Paarse strandloper				○																								
Parelduiker					○												○											○
Pijlstaart				○		○	○				○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○			○	
Porseleinhoen							○	○	●			○		○	○	○		●					●	●	○	○	○	●
Purperreiger								○						●		○							●				○	
Ralreiger														○														
Regenwulp				○			●					○					○		●									
Reuzenster														○														
Rietgans							○						●	●	●		●					○						
Rode wouw							○							○								○					○	○
Roerdomp						●		●	●	●	●	○	●	●	○	●		○			●		●	●	●	●	●	●
Roodhalsgans													○	○														
Roodkeelduiker													○				○					○						○
Rosse grutto					○	○																						○
Slechtvalk					○							○		○														○
Slobeend				○	○	●	○	○	○		○	●	●	○	○	●	●	○	○	○	○	○	○			○	○	
Smelleken					○		○	○				○	○	○	○							○					○	○
Smient				○		○	○				○	●	●	●	○	○	○	○	○	○	○		○			○	○	
Sperwergrasmus				○																								○
Steenloper				○										○														
Steltkluit														●														○
Strandplevier				○																								
Tafeleend				○		○	○				○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○	○	○	○	○
Tureluur													○				○											
Velduil				○	○		○					○	●	●	○	○			●				●	○	○	○	○	○
Visarend										○	○	○		○	○	○					○		○	○	○	○	○	○
Visdief	●	●	●	●	●									●		○											○	○
Waterral									○		○																	
Watersnip									○														○					
Wespendief							●	●	●	●	●			○		●					●	●	●	●	●	●	●	●
Wilde eend				○		○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○	○	○	○	○
Wilde zwaan						○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○	○	○	○	○
Wintertaling				○		○	○	○	○	○	○	○	●	○	○	○	○	○	○	○	○		○	○	○	○	○	○
Witoogeend							○				○			○						○								
Woudaap								●	●	●			●	○		●					●		●	○	●	○	●	●
Wulp				○		○	●	○			○	○	●	○			○	○	○	○		○		○			○	○
Zomertaling						○		○				○	○			○							○					○
Zwarte ooievaar													○															○
Zwarte specht							●		●		●								●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Zwarte stern					○		○					○		○	○	○					●			○			○	○
Zwarte wouw														○		●					○						○	○
Zwartkopmeeuw				○	●									●								●						

Kader 2

Speciale Beschermingszones in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee, in uitvoering van de Habitatrichtlijn, met vermelding van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen en de totale oppervlakte.

De nummering en naamgeving zijn volgens B.Vl.Reg. 24/05/2002 en K.B. 14/10/2005.

Nr	EU-gebiedscode	Naam van de aangeduide Habitatrictlijngebieden	Aantal ha	Beschermde habitattypen en soorten
A	BEMNZ0001	Trapegeer-Stroombank	18.100	1110-1140
B	BEMNZ0005	Vlakte Van de Raan	1.917	1110
1	BE2500001(1-33)	Duingebieden inclusief IJzermonding en Zwin	3.737	1130-1140-1310-1320-1330-2110-2120-2130-2150*-2160-2170-2180-2190-3140; Kamsalamander, Nauwe korfsiak, Kruipend moerasscherm
2	BE2500002(1-32)	Polders	1.866	1310-1330-6430-6410-91E0*; Meervleermuis, Kamsalamander
3	BE2500003(1-11)	Westvlaams Heuvelland	1.878	4010-4030-6430-9120-9130-9160-91E0*; Kamsalamander
4	BE2500004(1-9)	Bossen, heiden en valleigebieden van zandig Vlaanderen: westelijk deel	3.064	2330-3130-3150-4010-4030-6230*-6410-6430-6510-9120-9160-9190-91E0*; Bittervoorn
5	BE2300005(1-12)	Bossen en heiden van zandig Vlaanderen: oostelijk deel	3.377	2310-2330-3130-3150-4010-4030-6410-6430-9120-9160-9190-91E0*; Kamsalamander, Drijvende waterweegbree
6	BE2300006(1-56)	Schelde- en Durmeestuarium van de Nederlandse grens tot Gent	6.006	1130-1140-1310-1320-1330-2310-2330-3150-4030-6410-6430-6510-9160-91E0*; Kleine modderkruiper, Rivierprik, Kamsalamander
7	BE2300007(1-37)	Bossen van de Vlaamse Ardennen en andere Zuid-Vlaamse bossen	5.548	2310-3140-3150-4030-6210-6430-9110-9120-9130-9160-9190-91E0*; Ingekorven vleermuis, Meervleermuis, Rivierdonderpad, Beekprik, Kamsalamander
8	BE2400008(1-2)	Zoniënwoud	2.761	4030-9110-9120-9130-9160-91E0*; Mopsvleermuis, Bechsteins vleermuis, Vale vleermuis, Ingekorven vleermuis, Kamsalamander, Vliegend hert
9	BE2400009(1-11)	Halterbos en nabije boscomplexen met brongebieden en heiden	1.832	4030-6430-9120-9130-91E0*; Rivierdonderpad, Beekprik, Kamsalamander, Zeggekorfsiak
10	BE2400010(1-5)	Valleigebied tussen Melsbroek, Kampenhout, Kortenberg en Veltem	1.445	3140-4030-6230*-6410-6510-7210*-7230-9120-9160-91E0*
11	BE2400011(1-19)	Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden	4.068	3150-4030-6230*-6430-9120-9130-9160-91E0*; Kamsalamander, Zeggekorfsiak
12	BE2400012(1-16)	Valleien van de Winge en de Motte met valleihellingen	2.244	2310-4010-4030-6410-6430-6510-9120-9160-91E0*; Ingekorven vleermuis, Bittervoorn, Kamsalamander, Drijvende waterweegbree
13	BE2400014(1-22)	Demervallei	4.910	2310-2330-3110-3130-3150-4010-4030-6230*-6430-6510-7140-7150-9120-9160-9190-91E0*; Bittervoorn, Grote modderkruiper, Kamsalamander, Kruipend moerasscherm, Drijvende waterweegbree
14	BE2100015(1)	Kalmthoutse Heide	2.064	2310-2330-3110-3130-4010-4030-7150; Gevlekte witsnuitibel
15	BE2100016(1-2)	Klein en Groot Schietveld	2.288	2310-2330-3110-3130-4010-4030-7150-91E0*; Meervleermuis, Kamsalamander
16	BE2100017(1-14)	Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen	5.240	2330-3110-3130-4010-4030-6410-9120-9190-91E0*; Kleine modderkruiper, Rivierdonderpad, Beekprik, Geel-schorpioenmos, Drijvende waterweegbree
17	BE2100019(1-5)	Het Blak, Kievitsheide, Ekstergoor en nabijgelegen Kamsalamanderhabitats	697	2330-4010-4030; Kamsalamander
18	BE2100020(1-8)	Heesbossen, Vallei van Marke en Merkske en Ringven met valleigronden langs de Heerlese Loop	678	2310-2330-4030-6510-7150-9190; Kamsalamander
19	BE2100024(1-17)	Vennen, heiden en moerassen rond Turnhout	3.627	2310-2330-3110-3130-3150-4010-4030-6230*-7140-7150-9160-9190-91E0*; Drijvende waterweegbree

Nr	EU-gebiedscode	Naam van de aangeduide Habitatrichtlijngebieden	Beschermde habitattypen en soorten	Aantal ha
20	BE2100026(1-13)	Vallei van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en hei	2330-3110-3130-3260-4010-4030-6230*-6430-7140-7150-7210*-7230-91E0*; Beekprik, Grote en Kleine modderkruiper, Rivierdonderpad, Kamsalamander, Gevlekte witsnuitlibel, Drijvende waterweegbree, Groenknolorchis	4.884
21	BE2200028(1)	De Maten	2310-2330-3110-3130-4010-4030-7140-7150-91E0*; Drijvende waterweegbree	536
22	BE2200029(1)	Vallei- en brongebieden van de Zwarte Beek, Bolisserbeek en Dommel met heide en vengebieden	2310-2330-3110-4010-4030-6230*-6430-7140-7150-91E0*; Beekprik, Kamsalamander, Gevlekte witsnuitlibel	8.306
23	BE2200030(1-3)	Mangelbeek en heide- en vengebieden tussen Houthalen en Gruitrode	2310-2330-3130-4010-4030-6430-7140-7150-91E0*; Gevlekte witsnuitlibel	3.768
24	BE2200031(1-3)	Valleien van de Laambeek, Zonderikbeek, Slangebeek en Roosterbeek met vijvergebieden en heiden	2310-2330-3110-3130-3140-4010-4030-6230*-6430-6510-7150-91E0*; Beekprik, Grote modderkruiper, Drijvende waterweegbree	3.627
25	BE2200032(1-3)	Hageven met Dommelvallei, Beverbeekse heide, Warmbeek en Wateringen	2310-2330-3110-3130-4010-4030-6510-7150-7210*-91E0*; Bittervoorn, Beekprik	1.980
26	BE2200033(1-2)	Abeek met aangrenzende moerasgebieden	4010-4030-7140-7150-91E0*	2.523
27	BE2200034(1-2)	Ifterbeek met Brand, Jagersborg en Schootsheide en Bergerven	3110-3130-4010-4030-6230*-6510-9190-91E0*; Beekprik, Drijvende waterweegbree	1.869
28	BE2200035(1)	Mechelse heide en vallei van de Ziepbek	2330-3130-4010-4030-6230*-7140-7150-9190-91E0*; Beekprik, Gevlekte witsnuitlibel, Vliegend hert	3.741
29	BE2200036(1-11)	Plateau van Caestert met hellingbossen en mergelgrotten	6210-8310-9150-9160; Grote hoefijzerneus, Meervleermuis, Ingekorven vleermuis, Bechsteins vleermuis, Vale vleermuis	132
30	BE2200037(1-13)	Uiterwaarden langs de Limburgse Maas en Vijverbroek	6510-7140-91E0*-91F0; Otter, Rivierprik, Bittervoorn, Kleine modderkruiper, Kamsalamander	645
31	BE2200038(1-27)	Bossen en kalkgraslanden van Haspengouw	6210-6430-6510-7220*-9130-9160-91E0*; Kamsalamander	2.604
32	BE2200039(1-8)	Voerstreek	3260-6210-6430-6510-9110-9130-9150-9160-91E0*; Grote hoefijzerneus, Ingekorven vleermuis, Vale vleermuis, Rivierdonderpad, Kamsalamander, Vliegend hert	1.592
33	BE2100040(1-7)	Bovenloop van de Grote Nete met Zammelsbroek, Langdonken en Goor	2310-2330-3130-3150-3260-4010-4030-6230*-6410-6430-6510-7210*-9120-9160-9190-91E0*; Beekprik, Kleine modderkruiper, Kamsalamander, Drijvende waterweegbree	4.307
34	BE2200041(1-8)	Jekervallei en bovenloop van de Demervallei	6210-6410-6430-6510-9160-91E0*; Kamsalamander	633
35	BE2200042(1-9)	Overgang Kempen-Haspengouw	2330-4010-4030-5130-6210-6430-6510-9190-91E0*; Beekprik	689
36	BE2200043(1-4)	Bosbeekvallei en aangrenzende bos- en heidegebieden te As-Opglabbeek-Maaseik	2330-4010-4030-5130-6430-6510-9190-91E0*	573
37	BE2300044(1-22)	Bossen van het zuidoosten van de Zandleemstreek	2310-4010-4030-6410-6430-6510-9120-9130-9160-91E0*; Kamsalamander, Kruijpend moerasscherm	1.793
38	BE2100045(1-32)	Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitats	Ingekorven vleermuis, Meervleermuis	359

Tabel 1

Overzicht van de in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee voorkomende 'typen natuurlijke habitats van communautair belang', voor de instandhouding waarvan aanwijzing van Speciale Beschermingszones vereist is (Bijlage 1 van de Habitatrichtlijn) (toestand 2007).

De namen en nummering zijn weergegeven zoals ze in de officiële richtlijnteksten van de Europese Commissie zijn opgenomen. Een sterretje (*) voor de naam geeft de 'prioritaire' habitattypen weer. Alle opgesomde habitattypen worden verder in dit boek besproken.

●: Habitattypen opgenomen in de Bijlage I van het Decreet Natuurbehoud (Vlaanderen) of in het K.B. van 14/10/2005 (Noordzee) en waarvoor Speciale Beschermingszones zijn aangewezen.

○: Dit habitattype is opgenomen in de Bijlage I van het Decreet Natuurbehoud en in 2001 aangemeld door de Vlaamse Regering bij de Europese Commissie, maar omdat het in goed ontwikkelde vorm slechts zeer beperkt of niet (meer) in Vlaanderen voorkomt, zijn er geen Speciale Beschermingszones voor aangewezen in het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002. Mits de nodige maatregelen kunnen lokaal eventueel wel mogelijkheden aanwezig zijn voor herstel.

■: Dit habitattype komt in beperkte mate in Vlaanderen voor, maar is door de Vlaamse Regering in 2001 niet specifiek bij de Europese Commissie aangemeld en ook niet opgenomen in de Bijlage I van het Decreet Natuurbehoud. Er zijn dan ook (nog) geen Speciale Beschermingszones voor aangewezen.

1 KUSTHABITATS EN HALOFYTENVEGETATIES		Vlaanderen	Noordzee
11	Mariene wateren en getijdengebieden		
1110	Permanent met zeewater van geringe diepte overstroemde zandbanken		●
1130	Estuaria	●	
1140	Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten	●	●
13	Atlantische en continentale kwelders en schorren		
1310	Eénjarige pioniervegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende soorten	●	
1320	Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>)	●	
1330	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>)	●	
2 ZEEKUST- EN LANDDUINEN		Vlaanderen	Noordzee
21	Kustduinen van de Atlantische Oceaan, de Noordzee en de Oostzee		
2110	Embryonale wandelende duinen	●	
2120	Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ('witte duinen')	●	
2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ('grijze duinen')	●	
2150	*Atlantische vastgelegde ontcalcite duinen (<i>Calluno-Ulicetalia</i>)	●	
2160	Duinen met <i>Hippophae rhamnoides</i>	●	
2170	Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)	●	
2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied	●	
2190	Vochtige duinvalleien	●	
23	Oude, ontcalcite duinen		
2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>	●	
2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen	●	

3 ZOETWATERHABITATS		Vlaanderen	Noordzee
31	Stilstaande wateren		
3110	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (Littorelletalia uniflorae)	●	
3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletalia uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea	●	
3140	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische <i>Chara</i> spp. vegetaties	●	
3150	Van nature eutrofe meren met vegetaties van het type Magnopotamion of Hydrocharition	●	
3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren	■	
32	Stromende wateren - delen van waterlopen met een natuurlijke of halfnatuurlijke dynamiek (kleine, middelgrote en grote beddingen) waarvan de waterkwaliteit niet significant aangetast is		
3260	Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion	●	
3270	Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodion rubri p.p. en Bidention p.p.	■	
4 HEIDE- EN STRUIKVEGETATIES VAN DE GEMATIGDE KLIMAATZONE		Vlaanderen	Noordzee
4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>	●	
4030	Droge Europese heide	●	
5 THERMOFIEL STRUIKGEWAS		Vlaanderen	Noordzee
51	Submediterraan en gematigd struikgewas		
5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland	●	
6 NATUURLIJKE EN HALFNATUURLIJKE GRASLANDEN		Vlaanderen	Noordzee
61	Natuurlijke graslanden		
6120	*Kalkminnend grasland op dorre zandbodem	■	
62	Halfnatuurlijke droge graslanden met struikopslag		
6210	Droge halfnatuurlijke graslanden en vegetaties met struikopslag op kalkhoudende bodems (Festuco-Brometalia) (*gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien)	●	
6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	●	
64	Halfnatuurlijke vochtige graslanden met hoge kruiden		
6410	Grasland met <i>Molinia</i> op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (Molinion caeruleae)	●	
6430	Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones	●	
65	Mesofiele graslanden		
6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	●	
7 VENEN		Vlaanderen	Noordzee
71	Hoogveen		
7110	*Actief hoogveen	○	
7120	Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is	○	
7140	Overgangs- en trilveen	●	
7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion	●	
72	Laagveen		
7210	*Kalkhoudende moerassen met <i>Cladium mariscus</i> en soorten van het Caricion davallianae	●	
7220	*Kalktufbronnen met tufsteenformatie (Cratoneurion)	●	
7230	Alkalisch laagveen	●	

8 ROTSACHTIGE HABITATS EN GROTTEN		Vlaanderen	Noordzee
83	Overige rotsachtige habitats		
8310	Niet voor het publiek opengestelde grotten	●	
8 BOSSEN		Vlaanderen	Noordzee
91	Bossen van het Europese gematigd gebied		
9110	Beukenbossen van het type Luzulo-Fagetum	●	
9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)	●	
9130	Beukenbossen van het type Asperulo-Fagetum	●	
9150	Midden-Europese kalkrijke beukenbossen behorend tot het Cephalanthero-Fagion	●	
9160	Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het Carpinion betuli	●	
9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>	●	
91D0	*Veenbossen	○	
91E0	*Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)	●	
91F0	Gemengde oeverformaties met <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> , <i>Ulmus minor</i> , <i>Fraxinus excelsior</i> of <i>Fraxinus angustifolia</i> , langs de grote rivieren (Ulmenion minoris)	●	

Tabel 2

Overzicht van de in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee aangetroffen 'dier- en plantensoorten van communautair belang', voor de instandhouding waarvan de aanwijzing van Speciale Beschermingszones vereist is (Bijlage 2 Habitatrictlijn) (toestand 2007).

Een sterretje (*) voor de naam geeft aan dat dit een prioritaire soort is. De namen en nummering zijn weergegeven zoals ze in de officiële richtlijnteksten van de Europese Commissie zijn opgenomen. Alle vernoemde soorten worden verder in dit boek besproken.

O: Bijlage 2-soorten die zijn opgenomen in de Bijlage II van het Decreet Natuurbehoud en waarvoor Speciale Beschermingszones zijn aangewezen, maar waarvan in Vlaanderen geen belangrijke aantallen (meer) voorkomen of actieve voortplanting momenteel twijfelachtig is. Mits de nodige maatregelen kunnen lokaal eventueel wel mogelijkheden aanwezig zijn voor populatieherstel.

■: Bijlage 2-soorten die niet zijn opgenomen in de Bijlage II van het Decreet Natuurbehoud en waarvoor (nog) geen Speciale Beschermingszones in Vlaanderen werden aangewezen.

+ : Bijlage 2-soorten die voorkomen in het Belgisch deel van de Noordzee, en ook in de Speciale Beschermingszones, maar waarvoor geen specifieke gebieden in zee zijn aangewezen. De soorten zijn wel beschermd via het K.B. van 21/12/2001.

ZOOGDIEREN			Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
1304	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Grote hoefijzerneus	○		
1308	<i>Barbastella barbastellus</i>	Mopsvleermuis	○		
1318	<i>Myotis dasycneme</i>	Meervleermuis	●		
1321	<i>Myotis emarginatus</i>	Ingekorven vleermuis	●		
1323	<i>Myotis bechsteini</i>	Bechsteins vleermuis	●		
1324	<i>Myotis myotis</i>	Vale vleermuis	●		
1337	<i>Castor fiber</i>	Europese bever	●		
1349	<i>Tursiops truncatus</i>	Tuimelaar		+	
1351	<i>Phocoena phocoena</i>	Bruinvis		+	
1355	<i>Lutra lutra</i>	Otter	○		
1361	<i>Lynx lynx</i>	Lynx	■		
1364	<i>Halichoerus grypus</i>	Grijze zeehond		+	
1365	<i>Phoca vitulina</i>	Gewone zeehond	■	+	opm. 1
AMFIBIEËN en REPTIELEN					
1166	<i>Triturus cristatus</i>	Kamsalamander	●		
VISSEN en RONDBEKKEN					
1095	<i>Petromyzon marinus</i>	Zeeprik	■	+	opm. 1
1096	<i>Lampetra planeri</i>	Beekprik	●		
1099	<i>Lampetra fluviatilis</i>	Rivierprik	●	+	opm. 1
1103	<i>Alosa fallax</i>	Fint	■	+	opm. 1
1106	<i>Salmo salar</i>	Atlantische zalm	■		opm. 2
1134	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Bittervoorn	●		
1145	<i>Misgurnus fossilis</i>	Grote modderkruiper	●		
1149	<i>Cobitis taenia</i>	Kleine modderkruiper	●		
1163	<i>Cottus gobio</i>	Rivierdonderpad	●		

GELEEDPOTIGEN - INSECTEN			Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
1042	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	Gevlekte witsnuitlibel	●		
1078	* <i>Callimorpha quadripunctaria</i>	Spaanse vlag	■		
1083	<i>Lucanus cervus</i>	Vliegend hert	●		
WEEKDIEREN			Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
1014	<i>Vertigo angustior</i>	Nauwe korfslak	●		
1016	<i>Vertigo moulinsiana</i>	Zeggekorfslak	●		
4056	<i>Anisus vorticulus</i>	Platte schijfhoren	■		
MOSSEN en VAATPLANTEN			Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
1393	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>	Geel schorpioenmos	●		
1614	<i>Apium repens</i>	Kruipend moerasscherm	●		
1831	<i>Luronium natans</i>	Drijvende waterweegbree	●		
1903	<i>Liparis loeselii</i>	Groenknolorchis	●		

Opmerkingen :

1. Mariene soorten die een deel van hun levenscyclus ook in Vlaamse wateren of op Vlaams grondgebied doorbrengen.
2. Idem aan 1, maar de bijlage 2-status is door Europa beperkt tot het zoete water.

Overige bijlage 2-soorten, niet opgenomen in de Bijlage II van het Decreet Natuurbehoud (deze soorten worden verder in dit boek niet besproken, met uitzondering van Steur-tevens Bijlage 4):

Bijlage 2-soorten die in Vlaanderen momenteel als uitgestorven beschouwd worden:

* <i>Canis lupus</i>	Wolf
* <i>Mustela lutreola</i>	Europese nerts
* <i>Acipenser sturio</i>	Europese Atlantische steur
<i>Alosa alosa</i>	Elft
* <i>Coregonus oxyrhynchus</i>	Houting
<i>Bombina variegata</i>	Geelbuikvuurpad
<i>Maculinea teleius</i>	Pimpernelblauwtje
<i>Euphydryas aurinia</i>	Moerasparelmoervlinder
<i>Graphoderus bilineatus</i>	Gestreepte waterroofkever
<i>Dytiscus latissimus</i>	Brede geelgerande waterroofkever
<i>Cerambyx cerdo</i>	Heldenbok
<i>Coenagrion mercuriale</i>	Mercurwaterjuffer
<i>Oxygastra curtisii</i>	Bronslibel
<i>Unio crassus</i>	Stevige stroommossel
<i>Bromus grossus</i>	Zware dreps
<i>Botrychium simplex</i>	Kleine maanvaren

Bijlage 2-soorten waarvan de aanwezigheid in Vlaanderen onvoldoende is gedocumenteerd:

<i>Osmoderma eremita</i>	Juchtleerkever
<i>Eriogaster catax</i>	Zuidelijke woldrager of Bosrandspinner

Bijlage 2-soorten die slechts zeer sporadisch in het Belgisch deel van de Noordzee worden aangetroffen, zonder kans op voortplanting:

* <i>Coregonus oxyrhynchus</i>	Houting
<i>Alosa alosa</i>	Elft
* <i>Acipenser sturio</i>	Europese Atlantische steur

Tabel 3

Overzicht van de in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee aangetroffen 'dieren- en plantensoorten van communautair belang', die strikt moeten worden beschermd (Bijlage 4 Habitatrichtlijn) (toestand 2007).

Alle vernoemde soorten worden verder in dit boek besproken. De namen zijn weergegeven zoals ze in de officiële richtlijnteksten van de Europese Commissie zijn opgenomen.

■: Bijlage 4-soorten die niet zijn opgenomen in de Bijlage III van het Decreet Natuurbehoud (Vlaanderen) of het K.B. van 21/12/2001 (Noordzee) en waarvoor dus nog aanvullende wetgeving vereist is.

ZOOGDIEREN		Vlaanderen	Noordzee
Microchiroptera	Vleermuizen (alle soorten)		
<i>Barbastella barbastellus</i>	Mopsvleermuis	●	
<i>Eptesicus serotinus</i>	Laatvlieger	●	
<i>Myotis bechsteini</i>	Bechsteins vleermuis	●	
<i>Myotis brandtii</i>	Brandts vleermuis	●	
<i>Myotis dasycneme</i>	Meervleermuis	●	
<i>Myotis daubentonii</i>	Watervleermuis	●	
<i>Myotis emarginatus</i>	Ingekorven vleermuis	●	
<i>Myotis myotis</i>	Vale vleermuis	●	
<i>Myotis mystacinus</i>	Gewone baardvleermuis	●	
<i>Myotis nattereri</i>	Franjestaart	●	
<i>Nyctalus leisleri</i>	Bosvleermuis	●	
<i>Nyctalus noctula</i>	Rosse vleermuis	●	
<i>Pipistrellus nathusii</i>	Ruige dwergvleermuis	●	
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Gewone dwergvleermuis	●	
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	Kleine dwergvleermuis	■	
<i>Plecotus auritus</i>	Gewone grootoorvleermuis	●	
<i>Plecotus austriacus</i>	Grijze grootoorvleermuis	●	
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Grote hoefijzerneus	●	
<i>Vespertilio murinus</i>	Tweekleurige vleermuis	●	
Rodentia	Knaagdieren		
<i>Castor fiber</i>	Europese bever	■	
<i>Cricetus cricetus</i>	Hamster	●	
<i>Muscardinus avellanarius</i>	Hazelmuis	●	
Carnivora	Roofdieren		
<i>Lutra lutra</i>	Otter	●	
<i>Lynx lynx</i>	Lynx	■	
Pinnipedia	Zeehonden		
<i>Halichoerus grypus</i>	Grijze zeehond	■	●
<i>Phoca vitulina</i>	Gewone zeehond	■	●
Cetacea	Walvisachtigen (alle soorten)		●
<i>Lagenorhynchus albirostris</i>	Witsnuitdolfijn		●
<i>Phocoena phocoena</i>	Bruinvis		●
<i>Tursiops truncatus</i>	Tuimelaar		●
VISSEN			
<i>Acipenser sturio</i>	Europese Atlantische steur		●

REPTIELEN			
<i>Coronella austriaca</i>	Gladde slang	Vlaanderen	Noordzee
		●	
AMFIBIEËN			
<i>Alytes obstetricans</i>	Vroedmeesterpad	Vlaanderen	Noordzee
		●	
<i>Bufo calamita</i>	Rugstreepad	Vlaanderen	
		●	
<i>Hyla arborea</i>	Boomkikker	Vlaanderen	
		●	
<i>Rana arvalis</i>	Heikikker	Vlaanderen	
		●	
<i>Rana lessonae</i>	Poelkikker of Kleine groene kikker	Vlaanderen	
		■	
<i>Pelobates fuscus</i>	Knoflookpad	Vlaanderen	
		●	
<i>Triturus cristatus</i>	Kamsalamander	Vlaanderen	
		●	
GELEEDPOTIGEN - INSECTEN			
<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	Gevlekte witsnuitlibel	Vlaanderen	Noordzee
		●	
<i>Gomphus flavipes</i>	Rivierrombout	Vlaanderen	
		■	
WEEKDIEREN			
<i>Anisus vorticulus</i>	Platte schijfhoren	Vlaanderen	Noordzee
		■	

Overige Bijlage 4-soorten (deze soorten worden verder in dit boek niet besproken):

●: Bijlage 4-soorten die niet zijn opgenomen in de Bijlage III van het Decreet Natuurbehoud, maar wettelijke bescherming genieten via het oude K.B. van 22/09/1980 en K.B. van 16/02/1976 ter uitvoering van de Natuurbehoudswet van 12/07/1973 en het K.B. van 21/12/2001 ter uitvoering van de Wet marien milieu van 20/01/1999.

■: Bijlage 4-soorten die niet zijn opgenomen in de Bijlage III van het Decreet Natuurbehoud en ook geen wettelijke bescherming genieten via het oude K.B. van 22/09/1980 en K.B. van 16/02/1976 ter uitvoering van de Natuurbehoudswet van 12/07/1973 en het K.B. van 21/12/2001 ter uitvoering van de Wet marien milieu van 20/01/1999.

Bijlage 4-soorten die in Vlaanderen momenteel als uitgestorven beschouwd worden:

		Vlaanderen	Noordzee
<i>Mustela lutreola</i>	Europese nerts	■	
<i>Bombina variegata</i>	Geelbuikvuurpad	●	
<i>Leucorrhinia caudalis</i>	Sierlijke witsnuitlibel	●	
<i>Acipenser sturio</i>	Europese Atlantische steur	●	
<i>Coregonus oxyrhynchus</i>	Houting	●	
<i>Oxygastra curtisii</i>	Bronslibel	●	
<i>Maculinea teleius</i>	Pimpernelblauwtje	●	
<i>Coenonympha hero</i>	Zilverstreephoobeestje	■	
<i>Graphoderus bilineatus</i>	Gestreepte waterroofkever	■	
<i>Dytiscus latissimus</i>	Brede geelgerande waterroofkever	●	
<i>Cerambyx cerdo</i>	Heldenbok	■	
<i>Unio crassus</i>	Bataafse stroommossel	■	
<i>Spiranthes aestivalis</i>	Zomerschroeforchis	●	

Bijlage 4-soorten waarvan de aanwezigheid in Vlaanderen onvoldoende is gedocumenteerd of in de nabije toekomst verwacht wordt:

		Vlaanderen	Noordzee
<i>Felis silvestris</i>	Wilde kat	●	
<i>Osmoderma eremita</i>	Juchtleerkever	●	
<i>Eriogaster catax</i>	Zuidelijke woldrager of Bosrandspinner	■	
<i>Proserpinus proserpina</i>	Teunisbloempijlstaart	■	
<i>Ophiogomphus cecilia</i>	Gaffellibel	●	

Bijlage 4-soorten die in Vlaanderen tengevolge van introductie buiten hun natuurlijk verspreidingsareaal voorkomen:

		Vlaanderen	Noordzee
<i>Podarcis muralis</i>	Muurhagedis	■	

Bijlage 4-soorten die zeer sporadisch in het Belgisch deel van de Noordzee worden aangetroffen:

		Vlaanderen	Noordzee
<i>Delphinus delphis</i>	Gewone dolfijn		●
<i>Balaenoptera acutorostrata</i>	Dwergvinvis		●
<i>Balaenoptera physalus</i>	Gewone vinvis		●
<i>Physeter macrocephalus</i>	Potvis		●
<i>Mesoplodon bidens</i>	Gewone spitsnuitdolfijn		●
<i>Globicephala melas</i>	Griend		●
<i>Hyperoodon ampullatus</i>	Butskop		●
<i>Lagenorhynchus acutus</i>	Witflankdolfijn		●
<i>Stenella coeruleoalba</i>	Gestreepte dolfijn		●
Overige walvisachtigen met uitzondering van Bruinvis, Tuimelaar en Witsnuitdolfijn			●
<i>Caretta caretta</i>	Onechte karetschildpad		●
<i>Chelonia mydas</i>	Groene zeeschildpad of Soepschildpad		●
<i>Lepidochelys kempii</i>	Kemps schildpad		●
<i>Eretmochelys imbricata</i>	Karetschildpad		●
<i>Dermochelys coriacea</i>	Lederschildpad		●
<i>Coregonus oxyrhynchus</i>	Houting		●

Tabel 4

Overzicht van de in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee aangetroffen 'Dieren- en plantensoorten van communautair belang', waarvan het onttrekken aan de natuur en de exploitatie aan beheermaatregelen kunnen worden onderworpen (Bijlage 5 Habitatrictlijn) (toestand 2007).

Deze soorten worden verder in dit boek niet behandeld (tenzij ook op Bijlage 2 of 4).

O: Bijlage 5-soorten die in Vlaanderen of de Noordzee als uitgestorven worden beschouwd

ZOOGDIEREN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Martes martes</i>	Boommarter	●		Jachtwild; jacht niet geopend (heropening is juridisch mogelijk)
<i>Mustela putorius</i>	Bunzing	●		
<i>Halichoerus grypus</i>	Grijze zeehond	●	●	Volledig beschermd: K.B. 22/9/1980 (idem Noordzee: K.B. 21/12/2001)
<i>Phoca vitulina</i>	Gewone zeehond	●	●	
AMFIBIEËN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Rana esculenta</i>	Middelste groene kikker	●		Mogen niet gevangen of gedood worden, tenzij met vergunning. Leefplaats is niet beschermd (K.B. 22/9/1980)
<i>Rana ridibunda</i>	Meerkikker	●		
<i>Rana temporaria</i>	Bruine kikker	●		
VISSSEN en RONDBEKKEN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Lampetra fluviatilis</i>	Rivierprik	●	●	Volledig vangstverbod (B.VL.Reg. 20/5/1992) idem Noordzee: K.B. 21/12/2001
<i>Alosa alosa</i>	Elft	○	●	
<i>Alosa fallax</i>	Fint	●	●	
<i>Coregonus lavaretus</i>	Grote marene	○	○	Volledig vangstverbod (B.VL.Reg. 20/5/1992)
<i>Salmon salar</i>	Atlantische zalm	●		
<i>Thymallus thymallus</i>	Vlagzalm	○		
<i>Barbus barbus</i>	Barbeel	●		Beperkt vangstverbod (B.VL.Reg. 20/5/1992)
WEEKDIEREN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Helix pomatia</i>	Wijngaardslak	●		Mag niet gevangen worden in het wild (K.B. 22/9/1980)
ANNELIDA				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Hirudo medicinalis</i>	Medicinale bloedzuiger	○?		Niet beschermd
GELEEDPOTIGEN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Astacus astacus</i>	Rivierkreeft	○?		Volledig vangstverbod (B.VL.Reg. 20/5/1992)
VISSSEN en RONDBEKKEN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Cladonia subgenus Cladina</i>	Rendiermossen (alle soorten)	●		
<i>Sphagnum spp.</i>	Veenmossen (alle soorten)	●		Volledig beschermd (K.B. 16/2/1976)
<i>Lycopodium spp.</i>	Wolfsklauw (alle soorten)	●		
<i>Arnica montana</i>	Valkruid	○		
<i>Leucobryum glaucum</i>	Kussentjesmos	●		Niet beschermd
<i>Galanthus nivalis</i>	Gewoon sneeuwklolkje	●		Niet beschermd (sinds lang ingeburgerde soort, historisch aangeplant of verwilderd)

Tabel 5

Overzicht van de in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee aangetroffen vogelsoorten, waarvoor aanwijzing van Speciale Beschermingszones vereist is (toestand 2007).

De Bijlage 1-soorten van de Vogelrichtlijn ('Vogelsoorten van communautair belang'), zijn weergegeven in vetjes (wetenschappelijke naamgeving volgens de officiële richtlijnteksten van de Europese Commissie); de overige soorten betreffen soorten die niet op de Bijlage 1 staan, maar als broedvogel, doortrekker of overwinteraar geregeld de 1%-norm overschrijden. Alle vernoemde soorten worden verder in dit boek besproken.

●: soorten waarvoor Speciale Beschermingszones zijn aangewezen: Bijlage 1-soorten die jaarlijks broeden of in belangrijke aantallen doortrekken/overwinteren (>0,1%-norm) en overige soorten die geregeld de 1%-norm als broedvogel/doortrekker/overwinteraar overschrijden.

○: soorten waarvoor Speciale Beschermingszones zijn aangewezen (in combinatie met soorten uit de vorige categorie): Bijlage 1-soorten die slechts onregelmatig of niet meer broeden en niet in belangrijke aantallen doortrekken/overwinteren (<0,1%-norm) en overige soorten die slechts occasioneel de 1%-norm als broedvogel/doortrekker/overwinteraar overschrijden. Mits de nodige maatregelen kunnen voor sommige soorten lokaal mogelijkheden aanwezig zijn voor populatieherstel of -uitbreiding.

■: soorten waarvoor (nog) geen Speciale Beschermingszones zijn aangewezen: Bijlage 1-soorten die jaarlijks broeden of in belangrijke aantallen doortrekken/overwinteren (>0,1%-norm) en overige soorten die geregeld de 1%-norm als broedvogel/doortrekker/overwinteraar overschrijden.

□: soorten waarvoor geen Speciale Beschermingszones zijn aangewezen: Bijlage 1-soorten die slechts onregelmatig broeden en niet in belangrijke aantallen doortrekken/overwinteren (<0,1%-norm) en overige soorten die slechts occasioneel de 1%-norm als broedvogel/doortrekker/overwinteraar overschrijden. Mits de nodige maatregelen kunnen voor sommige soorten lokaal mogelijkheden aanwezig zijn voor populatieherstel of -uitbreiding.

DUIKERS		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Gavia stellata</i>	Roodkeelduiker	○	■	
<i>Gavia arctica</i>	Parelduiker	○	□	
<i>Gavia immer</i>	IJsduiker	○	□	
FUTEN		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Podiceps cristatus</i>	Fuut		●	
<i>Podiceps auritus</i>	Kuifduiker	○	□	
REIGERS		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Botaurus stellaris</i>	Roerdomp	●		
<i>Ixobrychus minutus</i>	Woudaap	●		
<i>Nycticorax nycticorax</i>	Kwak	●		
<i>Egretta garzetta</i>	Kleine zilverreiger	●		
<i>Egretta alba</i>	Grote zilverreiger	■		
<i>Ardea purpurea</i>	Purperreiger	○		
OOIEVAARS		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Ciconia nigra</i>	Zwarte ooievaar	●		
<i>Ciconia ciconia</i>	Ooievaar	●		

LEPELAARS				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Platalea leucorodia</i>	Lepelaar	●		
ZWANEN, GANZEN en EENDEN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Cygnus bewickii</i>	Kleine zwaan	●		
<i>Cygnus cygnus</i>	Wilde zwaan	○		
<i>Anser fabalis</i>	Rietgans	○		
<i>Anser brachyrhynchus</i>	Kleine rietgans	●		
<i>Anser albifrons</i>	Kolgans	●		
<i>Anser erythropus</i>	Dwerggans	○		
<i>Anser anser</i>	Grauwe gans	●		
<i>Branta leucopsis</i>	Brandgans	○		
<i>Branta ruficollis</i>	Roodhalsgans	○		
<i>Tadorna tadorna</i>	Bergeend	○		
<i>Anas penelope</i>	Smient	●		
<i>Anas strepera</i>	Krakeend	●		
<i>Anas crecca</i>	Wintertaling	●		
<i>Anas acuta</i>	Pijlstaart	●		
<i>Anas clypeata</i>	Slobeend	●		
<i>Aythya ferina</i>	Tafeleend	●		
<i>Aythya nyroca</i>	Witoogeend	○		
<i>Aythya fuligula</i>	Kuifeend	○		
<i>Melanitta nigra</i>	Zwarte zee-eend		□	
<i>Mergus albellus</i>	Nonnetje	●		
VISARENDEN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Pandion haliaetus</i>	Visarend	○		
HAVIKEN en ARENDEN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Pernis apivorus</i>	Wespendief	●		
<i>Milvus migrans</i>	Zwarte wouw	○		
<i>Milvus milvus</i>	Rode wouw	○		
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Zeearend	□		
<i>Circus aeruginosus</i>	Bruine kiekendief	●		
<i>Circus cyaneus</i>	Blauwe kiekendief	○		
<i>Circus pygargus</i>	Grauwe kiekendief	○		
VALKEN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Falco vespertinus</i>	Roodpootvalk	□		opm. 1
<i>Falco columbarius</i>	Smelleken	○		
<i>Falco peregrinus</i>	Slechtvalk	●		
VALKEN				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Tetrao tetrix</i>	Korhoen	○		opm. 2
KRAANVOGELS				
		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Grus grus</i>	Kraanvogel	○		

RALLEN		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Porzana porzana</i>	Porseleinhoen	●		
<i>Porzana parva</i>	Klein waterhoen	○		
<i>Porzana pusilla</i>	Kleinst waterhoen	◻		
<i>Crex crex</i>	Kwartelkoning	○		
KLUTEN		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Himantopus himantopus</i>	Steltkluit	○		
<i>Recurvirostra avosetta</i>	Kluit	●		
GRIELEN		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Burhinus oedicanus</i>	Griel	◻		
PLEVIEREN		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Charadrius alexandrinus</i>	Strandplevier	■		
<i>Charadrius morinellus</i>	Morinelplevier	○		
<i>Pluvialis apricaria</i>	Goudplevier	○		
STELTLOPERS		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Calidris alpina schinzii</i>	Bonte strandloper	◻		
<i>Philomachus pugnax</i>	Kemphaan	○		
<i>Gallinago media</i>	Poelsnip	◻		
<i>Limosa lapponica</i>	Rosse grutto	○		
<i>Numenius phaeopus</i>	Regenwulp	○		
<i>Numenius arquata</i>	Wulp	○		
<i>Tringa glareola</i>	Bosruiter	○		
<i>Arenaria interpres</i>	Steenloper	●		
<i>Phalaropus lobatus</i>	Grauwe franjepoot	○		
JAGERS		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Stercorarius skua</i>	Grote jager		◻	
MEEUWEN		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Larus melanocephalus</i>	Zwartkopmeeuw	●		
<i>Larus minutus</i>	Dwergmeeuw		●	
<i>Larus ridibundus</i>	Kokmeeuw	■		
<i>Larus canus</i>	Stormmeeuw	■		
<i>Larus fuscus</i>	Kleine mantelmeeuw	■	■	
<i>Larus argentatus</i>	Zilvermeeuw	■	■	
STERNS		Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
<i>Sterna sandvicensis</i>	Grote stern	●	●	
<i>Sterna dougallii</i>	Dougalls stern	○		
<i>Sterna hirundo</i>	Visdief	●	●	
<i>Sterna paradisaea</i>	Noordse stern	○		
<i>Sterna albifrons</i>	Dwergstern	●	●	

<i>Chlidonias hybridus</i>	Witwangstern	□		opm. 1
<i>Chlidonias niger</i>	Zwarte stern	○	□	opm. 2
ALKEN				
<i>Uria aalge</i>	Zeekoet	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
			□	
UILEN				
<i>Asio flammeus</i>	Velduil	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		○		
NACHTZWALUWEN				
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Nachtzwaluw	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		●		
IJSVOGELS				
<i>Alcedo atthis</i>	IJsvogel	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		●		
SPECHTEN				
<i>Dryocopus martius</i>	Zwarte specht	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		●		
<i>Dendrocopos medius</i>	Middelste bonte specht	■		
LEEUWERIKEN				
<i>Lullula arborea</i>	Boomleeuwerik	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		●		
PIEPERS				
<i>Anthus campestris</i>	Duinpieper	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		○		opm. 2
LIJSTERACHTIGEN				
<i>Luscinia svecica</i>	Blauwborst	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		●		
ZANGERS				
<i>Acrocephalus paludicola</i>	Waterrietzanger	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		□		
<i>Sylvia nisoria</i>	Sperwergrasmus	○		
VLIEGENVANGERS				
<i>Ficedula parva</i>	Kleine vliegenvanger	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		□		
KLAUWIENEN				
<i>Lanius collurio</i>	Grauwe klauwier	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		●		
GORZEN				
<i>Emberiza hortulana</i>	Ortolaan	Vlaanderen	Noordzee	Opmerkingen
		○		opm. 2

Opmerkingen :

1. Soorten van de Bijlage 1 van de Vogelrichtlijn die niet opgenomen zijn in de Bijlage IV van het Decreet Natuurbehoud.
2. Soorten van de Bijlage 1 van de Vogelrichtlijn die ten tijde van de aanwijzing van de Speciale Beschermingszones in 1988 wel nog het statuut van jaarlijkse of minstens regelmatig broedvogel hadden.

Tabel 6

Overzicht van de in Vlaanderen aangetroffen vogelsoorten (toestand 2007) waarop gejaagd mag worden volgens de bepalingen van de nationale jachtwetgeving, waarbij de lidstaten erop toezien dat de jacht de gunstige instandhouding van de populatie binnen het verspreidingsgebied niet in gevaar brengt (Bijlage 2 Vogelrichtlijn).

Soorten voorzien van een (°) mogen dood of levend te koop worden aangeboden als de vogels op 'geoorloofde wijze' (zie Bijlage 4 Vogelrichtlijn) zijn gedood of gevangen; voor de soorten voorzien van (°°) kunnen de lidstaten beperkingen opleggen (Bijlage 3 Vogelrichtlijn).

		Implementatie in Vlaanderen (B.Vl.Reg. 18/07/2003 en B.Vl.Reg. 20/11/1985)			
		Jacht toegelaten (meestal met beperkingen)	Jachtwild, maar jacht niet geopend (heropening juridisch mogelijk)	Geen jachtwild, maar schadelijk geachte soort, waarvan bestrijding kan worden toegelaten	Volledig beschermde soort
<i>Anser albifrons</i> °°	Kolgans		●		
<i>Anser anser</i> °°	Grauwe gans	●			
<i>Anser brachyrhynchus</i>	Kleine rietgans		●		
<i>Anser fabalis</i>	Rietgans		●		
<i>Branta canadensis</i>	Canadese gans	●			
<i>Anas penelope</i> °°	Smient	●			
<i>Anas strepera</i>	Krakeend		●		
<i>Anas crecca</i> °°	Wintertaling		●		
<i>Anas platyrhynchos</i> °	Wilde eend	●			
<i>Anas acuta</i> °°	Pijlstaart		●		
<i>Anas querquedula</i>	Zomertaling		●		
<i>Anas clypeata</i> °°	Slobeend		●		
<i>Aythya ferina</i> °°	Tafeleend		●		
<i>Aythya fuligula</i> °°	Kuifeend		●		
<i>Aythya marila</i> °°	Toppereend		●		
<i>Perdix perdix</i> °	Patrijs	●			
<i>Phasianus colchicus</i> °	Fazant	●			
<i>Fulica atra</i> °°	Meerkoet	●			
<i>Lymnocyptes minimus</i> °°	Bokje		●		
<i>Gallinago gallinago</i> °°	Watersnip		●		
<i>Scolopax rusticola</i> °°	Houtsnip				●
<i>Columba palumbus</i> °	Houtduif	●			
<i>Tetrao tetrix</i> °°	Korhoen		●		
<i>Gallinula chloropus</i>	Waterhoen		●		
<i>Pluvialis apricaria</i> °°	Goudplevier		●		
<i>Vanellus vanellus</i>	Kievit	●			
<i>Larus ridibundus</i>	Kokmeeuw			●	
<i>Larus argentatus</i>	Zilvermeeuw			●	
<i>Garrulus glandarius</i>	Vlaamse gaai			●	
<i>Pica pica</i>	Ekster			●	
<i>Corvus corone</i>	Zwarte kraai			●	

Gebieden waar regelmatig zeer grote aantallen watervogels pleisteren, komen in aanmerking om te worden aangewezen als Speciale Beschermingszone, in uitvoering van de Vogelrichtlijn.

Tabel 7

Bescherming van de habitattypen van de Habitat- en Vogelrichtlijn in Vlaanderen via flankerende wetgeving (Vegetatiebesluit, Bosdecreet, mestwetgeving) (toestand 2007).

De Habitatrichtlijn brengt de verplichting met zich mee dat voor de habitattypen van Bijlage 1 gestreefd moet worden naar een gunstige staat van instandhouding. Voor de instandhouding van de vogelsoorten zijn in de Vlaamse Vogelrichtlijngebieden eveneens habitattypen opgesomd die beschermd zijn (B.Vl.Ex. 17/10/1988). Zie ook Kader 1 en 2. Alle habitattypen vallen onder de bescherming van de Vlaamse natuurwetgeving. Naast een generieke zorgplicht (art. 14 van het Decreet Natuurbehoud van 21/10/1997) en de verplichtingen of aanbevelingen die rechtstreeks voortvloeien uit de Vogel- en de Habitatrichtlijn (bv. passende beoordeling, compensatieverplichting, aangepaste ruimtelijke bestemming, herstelmaatregelen enz.) is er ook flankerende Vlaamse wetgeving van belang voor het verzekeren van een gunstige staat van instandhouding. De belangrijkste regelgeving terzake omvat de vergunningsplicht op vegetatiewijziging (Vegetatiebesluit van 23/07/1998), de bepalingen uit het Bosdecreet van 13/06/1990 en het Mestdecreet van 22/12/2006.

1. Vegetatiebesluit:

Besluit van de Vlaamse regering van 23/07/1998 tot vaststelling van nadere regels ter uitvoering van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (B.S. 10/09/1998), aangepast via diverse latere wijzigingen. De meeste habitattypen vallen onder deze regeling. Er zijn echter diverse uitzonderingen mogelijk (o.a. voor 'normale onderhoudswerken', maatregelen in het kader van een beheerplan in natuurreservaten, mits bouwvergunning enz.).

- **Algemeen verbod vegetatiewijziging:** voor een aantal vegetatietypen, zoals vennen, heiden, moerassen en duinen geldt een algemeen verbod op vegetatiewijziging.

Habitattypen	Habitatrichtlijn
• 1130:	Estuaria
• 1140:	Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten (begroeide delen)
• 1310:	Eénjarige pioniervegetaties van slik- en zandgebieden met <i>Salicornia</i> spp. en andere zoutminnende soorten (begroeide delen)
• 1320:	Schorren met slijkgrasvegetatie (<i>Spartinion maritimae</i>)
• 1330:	Atlantische schorren (<i>Glauco-Puccinellietalia maritimae</i>) (begroeide delen)
• 2110:	Embryonale wandelende duinen
• 2120:	Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ('witte duinen')
• 2130:	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ('grijze duinen') (delen niet in graslandgebruik)
• 2150:	*Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (<i>Calluno-Ulicetea</i>)
• 2160:	Duinen met <i>Hippophae rhamnoides</i>
• 2170:	Duinen met <i>Salix repens</i> ssp. <i>argentea</i> (<i>Salicion arenariae</i>)
• 2180:	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied
• 2190:	Vochtige duinvalleien
• 2310:	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
• 2330:	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
• 3110:	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)
• 3130:	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
• 3140:	Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische <i>Chara</i> spp. vegetaties
• 3150:	Van nature eutrofe meren met vegetaties van het type <i>Magnopotamion</i> of <i>Hydrocharition</i>
• 3160:	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
• 4010:	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
• 4030:	Droge Europese heide
• 5130:	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
• 6230:	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

- 6430: Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (moerassen)
- 7110: *Actief hoogveen
- 7120: Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
- 7140: Overgangs- en trilveen
- 7150: Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion
- 7210: *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het Caricion davallianae
- 7230: Alkalisch laagveen
- 91D0: *Veenbossen
- 91E0: *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (BWK-typen vm, vc, vo en vt)

Habitattypen Vogelrichtlijn

- Riet- en zeggevelden
- Verlaten kleigroeven en oude kleiputten
- Oude veenwinningen en turfvijvers
- Broek- en moerasbossen (BWK-typen vm, vc, vo en vt)
- Vijvers en moerassen
- Duinmoerassen
- Kreken en hun oevervegetatie
- Zee- en brakwaterschorren en -slikken
- Strand (enkel embryonale duinen)
- Gefixeerde kustduinen en duinpannen
- Duinbosjes
- Stromende en stilstaande waters met hun oevervegetatie en hun slikplaten in het zoetwatergetijdengebied (uitgezonderd stromende waters)
- Heiden en vennen
- Hoogvenen
- Landduinen
- Brongebieden
- Natte ruigten
- Oude riviermeanders

- **Verbod wijziging/vergunningsplicht 'historisch permanent grasland'**: De bescherming is gekoppeld aan planologische bestemmingen. Er geldt een verbod op vegetatiewijziging in groengebieden s.l. en een vergunningsplicht in de agrarische gebieden met ecologisch belang (s.l.), in Vogelrichtlijngebied, Habitatrichtlijngebied en Ramsargebied. In niet-integrale Vogelrichtlijngebieden geldt de vergunningsplicht enkel indien het graslandtype in de betreffende SBZ aangeduid is als habitat (enkel in de West-Vlaamse poldergebieden). Vergunningsplichtige activiteiten zijn o.a. afbranden, vernietiging of beschadiging met mechanische of chemische middelen, wijzigen van microreliëf, wijzigen van de waterhuishouding en aanplant van bos. Buiten de vernoemde gebieden geldt een meldingsplicht (uitgezonderd in woon- en industriegebieden).

Habitattypen Habitatrichtlijn

- 1310: Eénjarige pioniervegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten (soortenrijke cultuurgraslanden en poldergraslanden met zilte relictten)
- 1330: Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*) (soortenrijke cultuurgraslanden en poldergraslanden met zilte relictten)
- 2130: *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ('grijze duinen') (graslanden)
- 6120: *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem
- 6210: Droge halfnatuurlijke graslanden en vegetaties met struikopslag op kalkhoudende bodems (*Festuco-Brometalia*) (*gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien)

- 6410: Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (Molinion caeruleae)
- 6430: Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (delen buiten moerassfeer)
- 6510: Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

Habitattypen Vogelrichtlijn

- Poldergraslanden en hun microreliëf
- Duingraslanden
- Bron- en kwelgebieden (voor zover grasland)

- **Vergunningsplicht 'Kleine landschapselementen':** Dit omvat o.a. bermen, bronnen, dijken, graften, houtkanten, hagen, holle wegen, kleine bosjes, hoogstamboomgaarden, perceelrandbegroeiingen, sloten, struwelen, poelen en waterlopen. Voor de vegetatiewijziging van kleine landschapselementen geldt een vergunningsplicht in de hierboven vernoemde gebieden, aangevuld met de gebieden met bestemming natuurverweingsgebied, natuurverbindingsgebied, agrarisch gebied en landschappelijk waardevol agrarisch gebied. Buiten de vernoemde gebieden geldt een meldingsplicht (uitgezonderd in woon- en industriegebieden).

Habitattypen Habitatrichtlijn

- 3260: Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion
- 3270: Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodion rubri p.p. en Bidention p.p.
- 7220: *Kalktufbronnen met tufsteenformatie (Cratoneurion)
- 9110: Beukenbossen van het type Luzulo-Fagetum (bosjes)
- 9120: Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion) (bosjes)
- 9130: Beukenbossen van het type Asperulo-Fagetum (bosjes)
- 9150: Midden-Europese kalkrijke beukenbossen behorend tot het Cephalanthero-Fagion (bosjes)
- 9160: Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het Carpinion betuli (bosjes)
- 9190: Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur* (bosjes)
- 91E0: *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (bosjes BWK-typen va, vf, vn, sf, ru)
- 91F0: Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia*, langs de grote rivieren (Ulmenion minoris) (bosjes)

Habitattypen Vogelrichtlijn

- Broek- en moerasbossen (BWK-typen va, vf, vn, sf, ru)
- Dijken
- Plassen
- Wielen
- Houtkanten en hagen
- Beken en hun oevers
- Holle wegen

2. Bosdecreet

Decreet van 13/06/1990 (B.S. 28/09/1990), aangepast via diverse latere wijzigingen. Er geldt een verbod op ontbossing, uitgezonderd voor :

- (art. 90bis) ontbossing in functie van werken van algemeen belang of in zones met bestemming woongebied en industriegebied, in met voormelde gebieden gelijk te stellen bestemming volgens de geldende plannen van aanleg of ruimtelijke uitvoeringsplannen, of voor uitvoerbare delen in niet vervallen verkaveling. Voor andere ontbossingen kan de Vlaamse Regering een ontheffing geven.
- (art. 47) ontbossing in natuurreservaten in het kader van een goedgekeurd beheerplan
- (art. 87) rooiingen van aanplanten in agrarische gebieden

Het Bosdecreet geeft nadere regels inzake de te volgen procedure en compensaties voor ontbossing.

Habitattypen Habitatrichtlijn
<ul style="list-style-type: none">• 1130: Estuaria (wilgenbossen in zoetwatergetijdengebied)• 2160: Duinen met <i>Hippophae rhamnoides</i>• 2180: Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied• 5130: <i>Juniperus communis</i>-formaties in heide of kalkgrasland• 9110: Beukenbossen van het type Luzulo-Fagetum• 9120: Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)• 9130: Beukenbossen van het type Asperulo-Fagetum• 9150: Midden-Europese kalkrijke beukenbossen behorend tot het Cephalanthero-Fagion• 9160: Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het Carpinion betuli• 9190: Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>• 91D0: *Veenbossen• 91E0: *Bossen op alluviale grond met <i>Alnus glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)• 91F0: Gemengde oeverformaties met <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i>, <i>Ulmus minor</i>, <i>Fraxinus excelsior</i> of <i>Fraxinus angustifolia</i>, langs de grote rivieren (Ulmion minoris)
Habitattypen Vogelrichtlijn
<ul style="list-style-type: none">• Broekbossen en moerasbosjes• Duinbosjes• Loofbossen

3. Mestdecreet

Decreet van 22/12/2006 houdende de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (B.S. 29/12/2006), waarbij heel Vlaanderen erkend wordt als 'kwetsbaar gebied'. Dit decreet vervangt het oude decreet van 23/01/1991 tot bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen (B.S. 28/02/1991), aangepast via diverse latere wijzigingen. Via het art. 80 van het nieuwe decreet worden een aantal bepalingen uit het oude decreet (art. 15bis en 15ter) overgenomen, die de bemestingsnormen regelen voor diverse natuurtypen en graslandtypen in het bijzonder. Het is een zeer complexe wetgeving met uitzonderingsbepalingen voor o.a. huiskavels. Bij de totstandkoming van deze tekst was de nieuwe mestwetgeving in volle ontwikkeling en was het nog onduidelijk hoe de afstemming zou gemaakt worden met de ecologische noden binnen de Speciale Beschermingszones. Binnen de actuele wetgeving gelden (voorlopig?) volgende bemestingsregimes:

- **Algemeen mestverbod** (nieuw decreet, art. 12): 'Meststoffen mogen enkel opgebracht worden op landbouwgrond en mogen niet geloosd of gestort worden in openbare rioleringen, in oppervlaktewateren, in grondwater, op openbare wegen, op bermen en op alle andere plaatsen die geen landbouwgrond zijn'. Uitzonderingen zijn voorzien voor parken en tuinen en bij aanplanten van bomen. Habitats die nog een landbouwgebruik kennen (d.w.z. die door de landbouwer aangegeven zijn bij de Mestbank) of die gelegen zijn in tuinen en parken (in de praktijk een minderheid), vallen dus juridisch niet onder dit bemestingsverbod.

Habitattypen Habitatrichtlijn

- 1130: Estuaria
- 1140: Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
- 1310: Eénjarige pioniervegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten (niet-landbouwgronden)
- 1320: Schorren met slijkgrasvegetatie (Spartinion maritimae)
- 2110: Embryonale wandelende duinen
- 2120: Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ('witte duinen')
- 2130: *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ('grijze duinen') (niet-landbouwgronden)
- 2150: *Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (Calluno-Ulicetea) (niet-landbouwgronden)
- 2160: Duinen met *Hippophae rhamnoides*
- 2170: Duinen met *Salix repens* ssp. *argentea* (Salicion arenariae)
- 2180: Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied
- 2190: Vochtige duinvalleien
- 2310: Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
- 2330: Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen (stuifduin)
- 3110: Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (Littorelletalia uniflorae)
- 3130: Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het Littorelletalia uniflorae en/of Isoëto-Nanojuncetea
- 3140: Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische *Chara* spp. vegetaties
- 3150: Van nature eutrofe meren met vegetaties van het type Magnopotamion of Hydrocharition
- 3160: Dystrofe natuurlijke poelen en meren
- 3260: Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitantis en het Callitricho-Batrachion
- 3270: Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodion rubri p.p. en Bidention p.p.
- 4010: Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
- 4030: Droge Europese heide
- 5130: *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
- 6120: *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem (niet-landbouwgronden)
- 6210: Droge halfnatuurlijke graslanden en vegetaties met struikopslag op kalkhoudende bodems (Festuco-Brometalia) (*gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien) (niet-landbouwgronden)
- 6230: *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) (niet-landbouwgronden)
- 6410: Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (Molinion caeruleae) (niet-landbouwgronden)
- 6430: Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (niet-landbouwgronden)
- 6510: Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (niet-landbouwgronden)
- 7110: *Actief hoogveen
- 7120: Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
- 7140: Overgangs- en trilveen
- 7150: Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion
- 7210: *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het Caricion davallianae
- 7220: *Kalktufbronnen met tufsteenformatie (Cratoneurion)
- 7230: Alkalisch laagveen
- 8310: Niet voor het publiek opengestelde grotten
- 9110: Beukenbossen van het type Luzulo-Fagetum
- 9120: Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)
- 9130: Beukenbossen van het type Asperulo-Fagetum
- 9150: Midden-Europese kalkrijke beukenbossen behorend tot het Cephalanthero-Fagion

- 9160: Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het Carpinion betuli
- 9190: Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
- 91D0: *Veenbossen
- 91E0: *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
- 91F0: Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia*, langs de grote rivieren (Ulmenion minoris)

Habitattypen Vogelrichtlijn

- Riet- en zeggevelden
- Verlaten kleigroeven
- Oude veenwinningen
- Broekbossen
- Dijken (niet-landbouwgronden)
- Vijvers en moerassen
- Duinmoerassen
- Kreken en hun oevervegetatie
- Zeeschorren en slikken
- Strand
- Kustduinen en -pannen
- Duingraslanden (niet-landbouwgronden)
- Plassen en wielen
- Heiden en vennen
- Hoogvenen
- Loofbossen
- Landduinen (niet-landbouwgronden)
- Ruigten (niet-landbouwgronden)

- **Mestbeperking 'Halfnatuurlijke graslanden'** (2 GVE/ha/jaar): Onder de 'halfnatuurlijke graslanden' worden de soortenrijke graslanden verstaan met grote natuurbehoudswaarde, die voor het duurzaam behoud ervan geen bemesting verdragen. Wanneer dergelijke gronden in landbouwgebruik zijn, is enkel een bemesting toegestaan via rechtstreekse mestuitscheiding van 2 GVE ('grootvee-eenheden') per hectare per jaar, met maximum 2 GVE op elk ogenblik behoudens in de periode van 1 juli tot en met 15 september. Op een perceel kleiner dan 1 ha wordt er evenwel een maximum van 2 GVE op elk ogenblik toegelaten. Andere bemesting dan via (na)begrazing is niet toegelaten. Deze mestbeperking is juridisch enkel voorzien in de 'kwetsbare zones natuur' en de 'kwetsbare zones ecologisch waardevol agrarisch gebied', uitgezonderd de huiskavels daarbinnen. De 'kwetsbare zones natuur' omvatten de landbouwgronden gelegen in natuurgebied, natuurontwikkelingsgebied of natuurreserveaat op de bestemmingsplannen. De 'kwetsbare zones ecologisch waardevolle agrarische gebieden' omvatten de landbouwgronden gelegen in de bestemming 'agrarisch gebied met ecologisch belang' (s.l.) en in Vogelrichtlijngebied (enkel de beschermde habitats daarbinnen met een bufferzone).

Opmerking: In de praktijk wordt de mestbeperking in de 'kwetsbare zones ecologisch waardevol agrarisch gebied' niet uitgevoerd. Merk op dat ook habitats in habitatrichtlijngebied buiten de kwetsbare zones natuur deze bemestingsbeperking niet krijgen opgelegd. In beide gevallen geldt met het nieuwe decreet voor graslanden een bemestingsnorm van maximaal 100 kg difosforpentoxide per ha/j en 170 kg stikstof per ha uit dierlijke mest, aangevuld met andere stikstofmeststoffen tot een maximum van 350 kg totale stikstof per ha (zo lang er geen derogaties vanuit Europa zijn toegestaan). Voor akkers (bv. maïs) geldt een iets strengere norm. In elk geval zijn deze bemestingsnormen absoluut nefast voor een duurzame instandhouding van de verschillende habitattypen en maakt het naar de toekomst ook een ecologisch herstel (bv. uit intensief grasland of akker) zeer moeilijk.

Habitattypen Habitatrichtlijn

- 1310: Eénjarige pioniervegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten (zilte graslanden in landbouwgebruik: hp*+da)
- 1330: Atlantische schorren (Glauco-Puccinellietalia maritimae) (zilte graslanden in landbouwgebruik: hp*/hpr*/hj+da)
- 2130: *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ('grijze duinen') (hd-gronden in landbouwgebruik)
- 2150: *Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (Calluno-Ulicetea) (had-graslanden in landbouwgebruik)
- 2330: Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen (ha-graslanden in landbouwgebruik)
- 6120: *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem (grasland in landbouwgebruik)
- 6210: Droge halfnatuurlijke graslanden en vegetaties met struikopslag op kalkhoudende bodems (Festuco-Brometalia) (*gebieden waar opmerkelijke orchideeën groeien) (grasland in landbouwgebruik)
- 6230: *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) (grasland in landbouwgebruik)
- 6410: Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (Molinion caeruleae) (grasland in landbouwgebruik)
- 6430: Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (hf-grasland in landbouwgebruik)
- 6510: Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (grasland in landbouwgebruik)

Habitattypen Vogelrichtlijn (in de praktijk niet toegepast)

- Dijken (in landbouwgebruik)
- Poldergraslanden en hun microreliëf
- Duingraslanden in landbouwgebruik
- Bron- en kwelgebieden in landbouwgebruik

- **Mestbeperking 'soortenrijke cultuurgraslanden':** Onder 'soortenrijke cultuurgraslanden' worden volgende karteringseenheden van de biologische waarderingskaart gerekend: soortenrijk permanent cultuurgrasland met relicten van halfnatuurlijke graslanden (hp*), poldergrasland met zilte elementen (hpr+da), soortenrijk weilandcomplex met veel sloten en/of microreliëf (hpr*), verruigd grasland (hr). Vaak betreft het een reeds ecologisch gedegradeerde fase van de halfnatuurlijke graslanden. Opnieuw geldt een uitzondering voor huiskavels. Binnen de 'kwetsbare zones natuur' geldt voor deze graslanden een nulbemesting met max. 2 GVE/ha/jaar voor (na)begrazing. Binnen de 'kwetsbare zones ecologisch waardevol agrarisch gebied' geldt bij begrazing max. 2 GVE/ha/j aangevuld met 100 kg stikstof per ha/j uit chemische meststoffen, en wanneer niet begraasd 170 kg stikstof per ha/j uit dierlijke mest, aangevuld met 100 kg stikstof uit chemische meststoffen.

Opmerking: In de praktijk worden de bepalingen voor de 'kwetsbare zones ecologisch waardevol agrarisch gebied' niet toegepast. Voor habitats in habitatrichtlijngebied buiten de 'kwetsbare zones natuur': zie opmerking onder de vorige categorie. Ook hier is de conclusie dat onder dergelijke bemestingsnormen een optimale ontwikkeling van het habitatype onmogelijk wordt gemaakt.

Habitattypen Habitatrichtlijn

- 1310: Eénjarige pioniervegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten (graslanden met weinig zilte elementen: hpr+da)
- 1330: Atlantische schorren (Glauco-Puccinellietalia maritimae) (graslanden met weinig zilte elementen: hpr+da of k(da))
- 6430: Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (hr-grasland in landbouwgebruik)

Habitattypen Vogelrichtlijn (in de praktijk niet toegepast)

- Dijken in landbouwgebruik
- Poldergraslanden en hun microreliëf
- Duingraslanden in landbouwgebruik
- Bron- en kwelgebieden in landbouwgebruik
- Ruigten in landbouwgebruik

- **Mestbeperking langs waterlopen** : Het opbrengen van mest is verboden op stroken gelegen binnen een afstand van 10 m landinwaarts gemeten vanaf de bovenste rand van een waterloop gelegen in het Vlaams Ecologisch Netwerk en van 5 m in de overige gevallen.

Habitattypen Habitatrichtlijn

- 3260: Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitantis en het Callitriche-Batrachion
- 3270: Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het Chenopodion rubri p.p. en Bidention p.p.

Habitattypen Vogelrichtlijn

- Dijken
- Kreken en hun oevervegetatie
- Beken en hun oevers

- **Mestbeperking bovenaan hellingen**: Het opbrengen van mest is verboden op stroken gelegen binnen een afstand van 10 m landinwaarts gemeten vanaf de bovenste rand van de helling.
- **Mestbeperking via vrijwillige beheersovereenkomsten**: Met het oog op het behoud en de versterking van natuurwaarden is op landbouwgronden (ook akkers en intensieve graslanden) gelegen in hoger vernoemde gebieden, als ook binnen de volledige perimeter van de Speciale Beschermingszones, bemestingsbeperking mogelijk via stimuleren van vrijwillige beheersovereenkomsten (met vergoeding van de inkomstenverliezen).

